

Rapport 2006:3

Konjunkturläget

Våren 2006

ÅSUB

De senaste rapporterna från ÅSUB

- 2004:5 Det åländska skatteundantagets samhällsekonomiska betydelse – idag och i framtiden
- 2004:6 På jakt efter tillväxt – en analys av utvecklingsmöjligheterna inom några landbaserade näringar på Åland
- 2004:7 Konjunkturbedömning för den kommunala sektorn hösten 2004
- 2004:8 Konjunkturläget hösten 2004
- 2004:9 Fiskerinäringens betydelse för samhällsekonomin på Åland
- 2004:10 EU-medlemskapets effekter på den åländska ekonomin i ett internationellt perspektiv. En förberedande studie.
- 2005:1 Konjunkturläget våren 2005
- 2005:2 Konjunkturbedömning för den kommunala sektorn våren 2005
- 2005:3 Uppföljning av landskapsandelarna och kommunernas ekonomi 1998-2003
- 2005:4 Konjunkturläget hösten 2005
- 2005:5 Konjunkturbedömning för den kommunala sektorn hösten 2005
- 2005:6 Sub-National Insular Jurisdictions (SNIJs) as Configurations of Jurisdictional Powers and Economic Capacity – A study of Åland, The Faroe Islands and Greenland
- 2006:1 Företagsrådgivningen vid Ålands handelskammare och Ålands företagareförening – en utvärdering
- 2006:2 Det framtida behovet av utbildning på Åland

Förord

Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) utarbetar två gånger per år en konjunkturrapport gällande den åländska ekonomin. Syftet med översikten är dels att förse landskapsregeringen med aktuell information om samhällsekonomin inför budgetberedningen, dels att sprida information till allmänheten om aktiviteten i den åländska ekonomin. Bedömningen inleds med ett kortfattat sammandrag av det internationella konjunkturläget med en utförligare översikt över Ålands närmarknader i Finland och Sverige. Översikten baseras på nationella och internationella konjunkturanalyser och ekonomiska data som publicerats under årets första kvartal.

Analysen av det ekonomiska läget på Åland har sammanställts på basen under januari-februari utskickad och besvarad konjunkturförfrågan till ett stort antal representativt utvalda åländska företag. Förutom enkäten, som gäller företagens bedömningar av konjunkturläget fram till början av 2007, så utnyttjas även data från mervärdeskatteregistret om näringslivets omsättning och löneutbetalningar ända fram till årsskiftet som indikationer på det rådande konjunkturläget. Bearbetningen av trenddata gällande företagens omsättnings- och löneutveckling görs med hjälp av den statistiska programvaran *Demetra*, som av Eurostat särskilt utvecklats för denna typ av tidsserieanalyser.

Övriga indikatorer såsom valutakurser, ränteläge, inflation, arbetslöshetsgrad, befolkningsrörelse, extern handel, försäljning av kapitalvaror, bostadsproduktion, företagsetableringar samt konkurser har också studerats. I arbetet har företrädare för näringslivet och dess organisationer samt landskapsregeringens näringsavdelning varit till värdefull hjälp.

Richard Palmer har med ansvarat för sammanställningen av översikten och den övergripande analysen av materialet. *Jouko Kinnunen* har bidragit med behandling av tidsserier och prognosutveckling. *Katarina Fellman* har bidragit med avsnittet om den offentliga sektorns ekonomi.

Bedömningen är i huvudsak gjord under mars månad. Vissa uppdateringar med hänsyn till ny konjunkturinformation är gjord i början av april.

Bjarne Lindström
Direktör

Figurförteckning

Figur 1. BNP-tillväxten i ett urval länder 2001-2007	7
Figur 2. Konsumenternas framtidstro i USA, EU, Finland och Sverige	8
Figur 3. Centralbanksräntor.....	8
Figur 4. Euro i svenska kronor och USA-dollar.....	11
Figur 5. 12-månaders Euriborränta (månadsdata).....	13
Figur 6. BNP-tillväxten på Åland i jämförelse med Finland och Sverige	17
Figur 7. Inflationen i Sverige, Finland och på Åland.....	18
Figur 8. Antal öppet arbetslösa arbetssökande enligt yrke, mars 2006.....	19
Figur 9. Flyttningsnetto och trender i öppen arbetslöshet.....	19
Figur 10. Omsättningens och lönekostnadernas utveckling (det privata näringslivet)	20
Figur 11. Förväntningarna inom hela det åländska näringslivet inför år 2006	21
Figur 12. Nettotillskott av företag på Åland 1999-2005	22
Figur 13. Löner och omsättning inom primärnäringsarna	28
Figur 14. Förväntningarna inom primärnäringsarna.....	29
Figur 15. Löner och omsättning inom livsmedels-	29
Figur 16. Förväntningarna inom livsmedelsindustrin	30
Figur 17. Löner och omsättning inom övrig industri	30
Figur 18. Förväntningarna inom övrig industri.....	30
Figur 19. Löner och omsättning inom vatten- och el	31
Figur 20. Förväntningarna inom vatten och el	31
Figur 21. Förväntningarna inom byggsektorn.....	32
Figur 22. Löner och omsättning inom byggsektorn	32
Figur 23. Löner och omsättning inom handeln	33
Figur 24. Förväntningarna inom handeln.....	33
Figur 25. Löner och omsättning inom hotell- och restaurang.....	34
Figur 26. Förväntningarna inom hotell- och restaurang.....	35
Figur 27. Löner och omsättning inom transport och kommunikation.....	37
Figur 28. Förväntningarna inom transport- och	37
Figur 29. Löner inom bank- och försäkring	39
Figur 30. Förväntningarna inom bank- och försäkring	40
Figur 31. Löner och omsättning inom övriga tjänster.....	40
Figur 32. Förväntningarna inom övriga tjänster.....	41
Figur 33. Löner och omsättning inom IT-sektorn.....	41
Figur 34. Förväntningarna inom IT-sektorn.....	42
Figur 35. Förväntade förändringar i antalet anställda under de kommande tre åren, efter bransch	43
Figur 36. Andel högskoleutbildade efter bransch (procent av alla anställda).....	44

Innehåll

FÖRORD.....	I
FIGURFÖRTECKNING	II
1. SAMMANFATTNING.....	1
2. DET INTERNATIONELLA KONJUNKTURLÄGET	6
3. KONJUNKTURBILDEN I SVERIGE OCH FINLAND.....	12
4. DEN ÅLÄNDSKA EKONOMIN	16
4.1 Allmän översikt.....	16
4.2 Den offentliga ekonomin.....	23
4.3 Läget inom det privata näringslivet.....	24
4.4 Kompetensförsörjningen inom näringslivet.....	43
REFERENSER.....	47
BILAGA	48

1. Sammanfattning

Tillväxten i världsekonomin under 2006 ser i dagsläget ut att bli fortsatt god, kring 4,5 procent, mycket tack vare utvecklingen i Kina och Indien. Världshandeln förväntas fortsätta att växa med över 7 procent. Men det finns vissa orosmoment; som stigande olje- och energipriser, USA:s sviktande bostadsmarknad och underskott i bytesbalansen. Tillväxten i Euroområdet förutspås bli något bättre än under fjolåret (2,0 procent). Finland förväntas uppvisa en betydligt bättre tillväxt (3,7 procent) än under fjolåret (2,1) även om den avtar mot slutet av året. Även om tillväxten i första hand är driven av den inhemska marknaden ser exporttillväxten ut att bli stark under året. Inflationen förväntas bli kring 1 procent vilket är under genomsnittet för Euroområdet.

Sverige är på väg in i en mycket stark högkonjunktur. Efter att ha bromsat in något under 2005 förväntas tillväxten bli i samma storleksordning som Finlands (3,7 procent). Förtroendet för framtiden är starkt hos den svenska industrin, men sysselsättningsutvecklingen är svag. Den svenska sjöfarten kan se fram emot införandet av en förmånlig tonnageskatt och kommer därmed att få ett bättre konkurrensläge i förhållande till finländsk och åländsk sjöfart. Inflationen är historiskt låg, men det finns ett visst tryck uppåt, som förväntas motverkas av någon eller några räntehöjningar under året.

Trots den ökande tillväxttakten är inflationstrycket i Eurozonen, Finland och Sverige förhållandevis svagt. Ändå finns det i nuläget förväntningar om kommande räntehöjningar. Såväl amerikanska FED som europeiska ECB förväntas höja räntan under året. Vi kan också se att konsumenternas förtroende för framtiden har stärkts under de senaste månaderna i Eurozonen, Finland, Sverige och även i USA, trots stigande energipriser och räntor.

Konjunkturutsikterna för den åländska ekonomin under 2006 får tecknas i ömsom mörkare, ömsom ljusare färger. Till det negativa hör osäkerheten för den åländska passagerarsjöfarten och den fortsatt knivskarpa konkurrensen på Östersjön. Till det positiva hör att vi också har företag och branscher på Åland vilka vi bedömer har goda tillväxtmöjligheter, och vilka i högre grad skulle kunna komplettera sjöfarten i den strukturomvandling som vi nu tycker oss skönja början till. En ökande investeringsvilja och växande ambitioner att satsa på produktutveckling är naturligtvis positiva tecken.

Landskapets inkomster genom den så kallade klumpsumman beräknas växa med cirka 2-3 procent under 2007-2008, vilket innebär en stabil inkomstutveckling. Samtidigt beräknar vi att den offentliga sektorns andel av Ålands BNP nu för första på många år kommer att minska och till och med visa en negativ tillväxt under de närmaste två åren.

Kommunerna brottas med en svag inkomstutveckling på grund av sviktande skatteinkomster från företagen.

ÅSUB beräknar att BNP-tillväxten i den åländska ekonomin i år blir kring 2,0 procent. En negativ volymtillväxt av den offentliga sektorns bidrag till BNP drar ner den totala tillväxten. För 2007 räknar vi med en betydligt starkare tillväxt på 3,5 procent.

Inflationstakten på Åland förväntas bli förhållandevis hög; kring 2,0 procent under innevarande år. Vi kan också förvänta oss en fortsatt uppgång av marknadsräntorna under 2006, småningom förmodligen till den nivå som rådde 2002. Höjda räntor, dyrare bolån och minskade dividendinkomster begränsar konsumtionsutrymmet för de åländska hushållen under det kommande året.

Arbetslösheten har stigit något under de senaste två åren, och låg under fjolåret på 2,3 procent. Arbetslösheten har visat en sjunkande tendens under början av detta år, men av svaren på vår konjunkturenkät att döma kommer benägenheten hos de åländska företagen att anställa att vara låg under året. Vår bedömning är att arbetslöshetsnivån under 2006 kommer att vara i stort sett på fjolårets nivå.

Den tvååriga övergångsperioden för arbetskraftens rörlighet mellan de nya medlemsländerna i EU och Finland slutar i början av maj, något som skulle kunna öka inflyttningen till Åland. Detta motverkas förmodligen av en försvagad ekonomisk tillväxt och en svag utveckling på arbetsmarknaden. Vi räknar med ett flyttningsnetto på cirka 180-220 personer för innevarande år.

Sammantaget ser vi en viss optimism hos de åländsk företagen inför 2006. Man tror allmänt att det egna företags verksamhet kommer att ha expanderat i förhållande till verksamheten ifjol. Man tror också att omsättningen kommer att ha ökat. Ännu starkare är tron på en förbättrad lönsamhet i förhållande till fjolåret.

Trots att vi nu kan skönja en begynnande arbetskraftbrist ser sysselsättningsutvecklingen ut att bli svag de närmaste åren. Enligt informationen i vår konjunkturenkät skulle tillväxten av den åländska arbetskraften inte bli mer än 2 procent per år under den närmaste treårsperioden.

Tydligast positivt utslag ger vår barometer när det gäller investeringarna. Det finns långtgående planer på nya fartygsbeställningar, men också inom bank- och försäkring, och inom IT-sektorn finns planer på omfattande investeringar.

Om vi övergår till de enskilda branscherna kan vi först konstatera att den ekonomiska utvecklingen för de åländska primärnäringarna som helhet för det närmaste året av allt att döma blir svaga. De åländska producenterna pressas av handeln genom internationella prisjämförelser, vilket naturligtvis gynnar konsumenterna. Därtill har branschen att leva inom osäkra institutionella ramar (stödsystemen för jordbruket, miljöreglering för fiskodlingen). Det positiva är att det ändå finns en viss investeringsvilja.

Lönsamhetsutvecklingen inom såväl livsmedelsindustrin som den övriga industrin ser ut att kunna bli relativt god under 2006. Det finns också inom dessa branscher hopp om att man kommer att kunna öka takten i nyanställningarna under de närmaste åren.

Inom byggbranschen förväntar vi att såväl omsättning som lönsamhet skall komma att bli sämre under innevarande år jämfört med fjolåret. Den offentliga investeringsvolymen kommer under 2006-2007 att ligga på i medeltal samma nivå som under 2005. Detta innebär att branschen inte kan räkna med någon extra draghjälp från den offentliga sektorn när det gäller att förstärka den svaga byggkonjunkturen.

Handeln som helhet visar en avtagande tillväxttakt. Den del av partihandeln som handlar med livsmedel, drycker och tobak har visat en svag utveckling under de senaste två åren medan den övriga partihandeln har visat en synnerligen god och accelererande tillväxttakt. Inom detaljhandeln är det dels handeln med kläder och skor, dels handeln med möbler, hushållsartiklar och järnhandel som visar en stabil och positiv tillväxttrend. Tillväxten av antalet anställda inom branschen förväntas stagnera.

Inom hotell- och restaurangbranschen förväntar vi att omsättningen bli svag under 2006. Branschen själv tror enligt vår enkät överraskande nog själv på en expansion och på en stark ökning av personalstyrkan. Vi ser egentligen inga tecken på en vändning av den nedgående trenden för branschen, och den senaste övernattnings- och inresandestatistiken tyder på en fortsatt stagnation.

Den åländska passagerarsjöfarten har att räkna med en svag tillväxt i passagerarvolymen under innevarande år. Under 2006 kommer vi att ha en fortsatt situation av överkapacitet och mycket skarp konkurrens inom branschen. Därtill kommer bunkerkostnaderna att vara fortsatt mycket höga och tära på marginalerna. Sjöfarten är nu inne i en strategiskt avgörande period av omstrukturering, med investeringar och avyttringar av tonnage. Till det positiva hör att man inom branschen kan se fram emot en period av arbetsfred. Inom branschen själv menar man att i väntan på införandet av en tonnageskatt enligt EU-modell, och som ett sätt att få igång nya

fartygsinvesteringar, borde en fartygsanskaffningsreservering snarast tas i bruk. Besked om huruvida Finland reformerar rederibeskattningen kommer under våren.

Utsikterna för lastsjöfarten bedömer vi som fortsättningsvis tillfredsställande, om än inte lysande. Också här har vi nyligen sett nyinvesteringar och förnyelse av tonnaget. Men vi bedömer att potentialen inte är nådd när det gäller att utnyttja tillväxten i varuhandeln på Östersjön och globalt.

Beträffande bank- och försäkringssektorn kan vi först konstatera att den goda konjunkturen som bankverksamheten upplevt under de senaste åren ser ut att kunna fortsätta under 2006, även om volymtillväxten förväntas minska överlag. Den åländska försäkringsverksamhetens lönsamhet pressas på sak-, liv- och pensionsidan av konkurrensen från inbrytande danska och finländska bolag. Detta innebär att å ena sidan slussas premiepengar ut ur den åländska ekonomin, å andra sidan kan konsumenterna förhoppningsvis få bättre priser och villkor på sina försäkringar.

Inom branschen 'övriga tjänster' (icke-finansiella företagstjänster och personliga tjänster) är man överlag mycket optimistisk om utvecklingen under det kommande året. Enligt svaren på vår enkät till företagen våren 2006 är man överlag ännu mer positiv än man varit inför de två föregående åren. Således tror man på bättre allmänna konjunkturutsikter inför detta år än inför de två tidigare åren. Ännu mer övertygad är man om att det egna företaget kommer att expandera under detta år. Likaså tror man att omsättningen kommer att ha ökat och lönsamheten ha förbättrats jämfört med fjolåret.

Man är dessutom mycket optimistisk när det gäller investeringarna och personalen, och förväntar ett stort antal nyanställningar under 2006. På tre års sikt kommer antalet anställda att ha ökat med en tredjedel enligt vår analys av enkätsvaren.

Inom den åländska IT-branschen är förväntningarna synnerligen positiva. Man förväntar att 2006 överlag skall bli bättre än fjolåret, för branschen som helhet, för omsättningen och för lönsamheten.

ÅSUB har i årets konjunkturenkät valt att fokusera särskilt på företagets kompetensförsörjning i ett treårsperspektiv. Enligt vår enkät tror branscherna hotell- och restaurang och 'övrig service' den på en rejäl expansion av personalstyrkan, med en andel nyanställda inte långt efter hotell- och restaurang. Den enda bransch som tydligen är pessimistisk om möjligheterna att utöka antalet anställda är transport och kommunikation, där sjöfarten ingår som den tunga delen.

Vi fick också genom årets enkät veta att andelen högskoleutbildade inom det åländska näringslivet ligger strax under 20 procent, och att andelen beräknas öka endast obetydligt över en treårsperiod. Det är främst inom bank- och försäkringsbranschen som man är övertygad om att den formella kompetensnivån kommer att höjas.

På våra frågor om fortbildning visade det sig att enskilda kortare utbildningstillfällen är den absolut populäraste formen för fortbildning totalt sett. Efter det följer fortbildning på arbetstid och tjänster från privat sektor.

Den utdragna krisen inom passagerarsjöfarten accentuerar nödvändigheten av att ta till vara tillväxtpotentialen i de avancerade och kunskapsintensiva delarna av den landbaserade tjänstesektorn (bank-, försäkring-, IT-, osv.). Det allmänna intrycket vi fått av de senaste årens konjunkturenkäter är att det finns en dynamik och utvecklingspotential inom den avancerade tjänstesektorn. Vi bedömer att det avgörande i sammanhanget är i vilken grad dessa branscher förmår söka marknader utanför Åland och bli internationellt konkurrenskraftiga.

Vårt intryck är att vi kanske nu ser början till en långsiktig strukturell omvandling av den åländska ekonomin. Den bild som förmedlas av vår konjunkturbarometer är att det åländska näringslivet nu i högre grad än under 2005 säger sig vara berett att satsa på investeringar och prioritera produktutveckling.

Avslutningsvis har vi under 2006 att se fram mot en relativt svag tillväxt, men med ett framåtblickande och försiktigt optimistiskt näringsliv ser det ljusare ut på något längre sikt.

2. Det internationella konjunkturläget

Värdet av den samlade produktionen i världen väntas i stort sett öka i samma takt som under fjolåret, det vill säga med cirka 4,5 procent, vilket motsvarar genomsnittet för de senaste 10 åren.¹ För 2007 är den förväntade tillväxttakten i samma storleksordning, möjligen något svagare. Utvecklingen i Kina och Indien bidrar starkt till dynamiken i världsekonomin. Tillväxten i världshandeln är betydligt högre än tillväxten i produktionen och förväntas öka något från cirka 7,0 procent 2005 till runt 7,2 procent innevarande år.² De negativa effekterna av de höga och instabila energipriserna minskas av de fortsättningsvis historiskt låga långa räntorna.

Positivt är också att den globala tillväxten under den senaste tiden har minskat beroendet av efterfrågan i USA. Efterfrågeutvecklingen i Europa, Japan och utvecklingen för de stora tillväxtmarknaderna Kina och Indien ser relativt gynnsam ut för detta år. Trots de kraftigt stigande oljepriserna har effekten på konsumentpriserna överlag varit begränsad, men vi har ändå att vänta en liten höjning av den globala räntenivån under året.

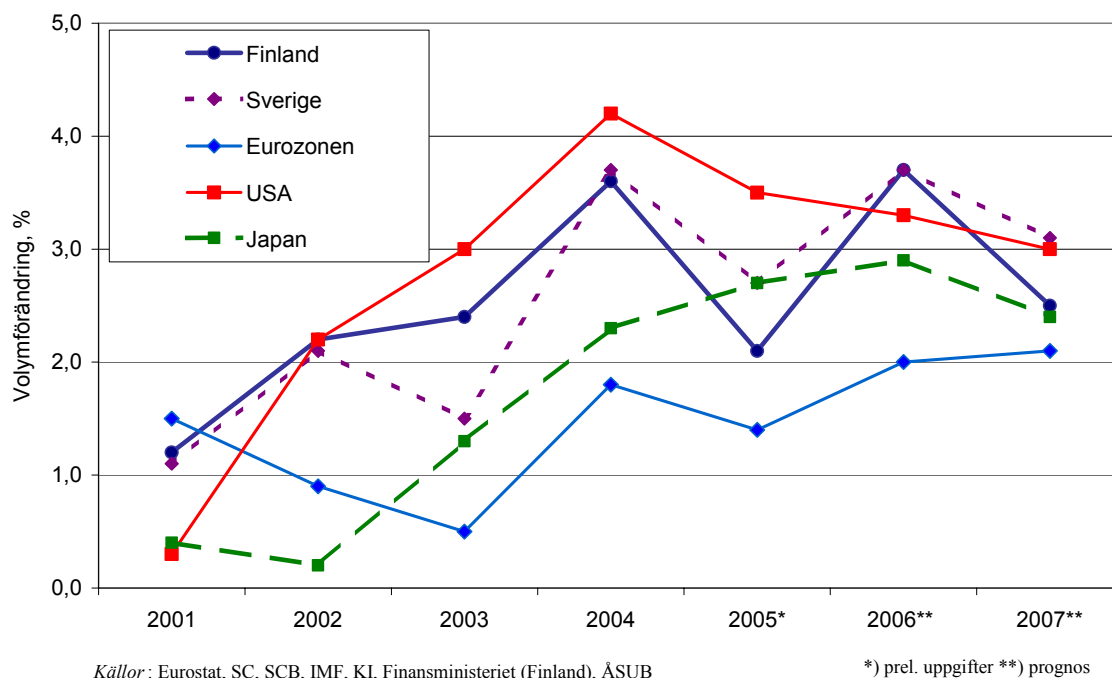
Vi kan också konstatera att det finns vissa orosmoment. En ökning av oljepriset av den storleksordningen som den vi sett under 2005 skulle definitivt dämpa tillväxten. I västvärlden överlag utgör överhettade bostadsmarknader en källa till oro. Den ekonomiska globaliseringens förespråkare ser också vissa orosmoln i en tilltagande protektionism i Frankrike (restriktioner för vissa utländska direktinvesteringar), USA (höjda tullar och restriktioner för utländska investeringar i strategiska branscher), och från EU (tullar på import av läderskor från Kina).

Ytterligare ett orosmoment – och ett allvarligt sådant – är den ökande obalansen i det ekonomiska utbytet mellan många länder. Detta gäller isynnerhet obalansen mellan å ena sidan det amerikanska underskottet och ett växande överskott i Europa, Kina, Sydostasien och hos de oljeproducerande länderna. Det amerikanska bytesbalansunderskottet fortsätter att öka med en oroväckande hastighet, och i nuläget är inget brott i denna mer än decennielånga trend i sikte. Ju större obalansen i detta avseende blir mellan de stora blockena i världsekonomin, desto mer oförutsägbar blir den justeringsprocess som förr eller senare måste komma.

¹ Uppgifter från Världsbanken.

² Världsbankens prognos i mars 2006.

Figur 1. BNP-tillväxten i ett urval länder 2001-2007

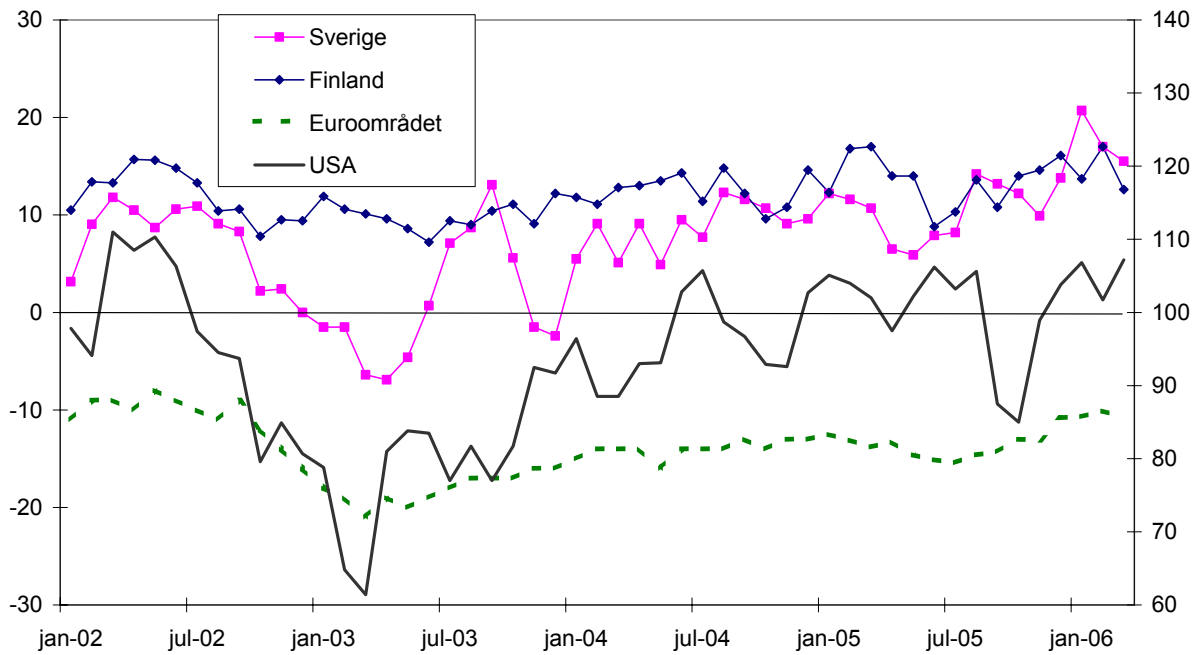

Denna strukturella obalans är också knuten till en ökande amerikansk skuldsättning i utlandet. Måhända närmar vi oss den punkt där utländska investerare tvekar att investera i tillgångar prissatta i USA-dollar, och om den tveksamheten tar överhanden kan det globala finansiella systemet sättas i gungning.

Vi ser också att trots den relativt goda tillväxten i världsekonomin är arbetslösheten idag i många länder fortfarande högre än den var innan nergången i världsekonomin åren 2000-2001.

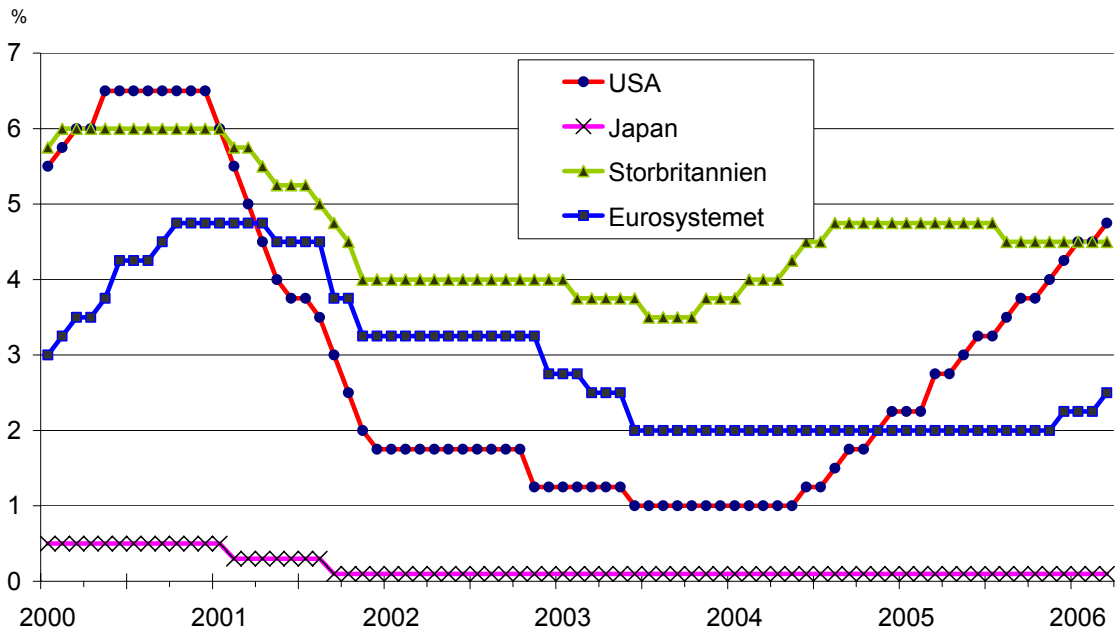
Tillväxten av den samlade produktionen i den *amerikanska ekonomin* avstannade under 2005 och var under det årets sista kvartal den långsammaste på tre år. BNP-tillväxten landade enligt preliminära uppgifter på 3,5 procent för fjolåret, och ser ut att komma att mattas något under innevarande år (3,3 procent) och sedan ytterligare under 2007 (3,0 procent, se *Figur 1*). Den främsta orsaken till denna försvagning ligger i en avmattning av bostadsmarknaden. Högre oljepriser och det växande underskottet i bytesbalansen är andra orosmoment för utvecklingen av den amerikanska ekonomin under den närmaste tiden.

Figur 2. Konsumenternas framtidsstro i USA, EU, Finland och Sverige

Källor: The Conference Board, Eurostat, Finlands bank, Konjunkturinstitutet

Figur 3. Centralbanksräntor

Källa: Finlands bank, Europeiska centralbanken

De amerikanska konsumenternas framtidstro, som stärktes kontinuerligt under andra hälften av 2005 såg i början av detta år ut att svikta i takt med fallande priser på bostadsmarknaden, men återgick i mars till en tillfredsställande nivå.

Som framgår av *Figur 3* har de amerikanska räntorna stigit sedan det andra kvartalet av år 2004 och ligger nu på den högsta nivån sedan det andra kvartalet 2001. Vi förväntar oss en fortsatt höjning av de amerikanska räntorna någon eller några gånger under det kommande året, vilket innebär att den uppåtgående trenden som pågått under de senaste två åren förmodligen fortsätter. Det är också troligt att den amerikanska dollarn kommer att fortsätta att försvagas såväl mot den japanska yenen som mot euron.

Tillväxten inom *Euroområdet* stannade enligt preliminära siffror för år 2005 på blygsamma 1,4 procent, främst på grund av en svag inhemsk efterfrågan. Prognosen för innevarande år för Euroområdet som helhet är något starkare än fjolårets siffror, tillväxten förväntas landa kring 2 procent i år och bibehållas på den nivån år 2007 (*Figur 1*). Den ekonomiska tillväxten under första hälften av innevarande år förväntas främst drivas av exporten och av en något svagare euro, därefter kan en avmattning komma i takt med att den globala efterfrågan försvagas.

Det som en gång i tiden betraktades som motorn i den europeiska ekonomin – Tyskland – ser ut att möjligtvis vara på gång att repa sig, med en effektivisering genom omstrukturering inom näringslivet och ett stigande konsumentförtroende. Men än så länge är ingen märkbar ljusning i sikte när det gäller den inhemska konsumtionen.

Överlag ser investeringstakten inom Euroområdet ut att börja öka och inflationen ser ut att kunna hållas i schack (konsumentpriserna inom området förväntas stiga med något över 2 procent som dom i stort gjort sedan första hälften av 2002). När den Europeiska Centralbanken (ECB) i början av mars höjde styrräntan med en kvarts procentenhet till 2,50 procent var det ett svar på det stigande inflationstrycket förorsakat av stigande oljepriser men också en avspeglning av förväntningarna om en allmänt tilltagande intensitet i den ekonomiska aktiviteten inom området. Vi förväntar oss ytterligare någon eller några räntehöjningar under året. Ser vi på utvecklingen på arbetsmarknaden förväntas sysselsättningen öka och arbetslösheten minska något under året, vilket i så fall skulle öka den samlade privata konsumtionen.

Om vi skall tro konfidensindikatorerna har konsumenternas framtidstro i västvärlden sakta stärkts sedan första kvartalet 2003 och fortsätter att stiga i början av detta år (*Figur 2*). Trendkurvorna pekar uppåt för såväl USA, som för Euroområdet, samt för Finland och Sverige under de senaste tre åren. Att hushållens förtroende inom euroområdet fortsätter att peka uppåt trots utsikterna att energipriserna kommer att

fortsätta att höjas och räntorna stiga, tyder på en stark framtidstro. Det finns också en allmänt positiv tilltro till utvecklingen under det närmaste året hos företagen i Eurozonen.

Att återhämtningen kommit igång på allvar i *Japan* vittnar de starka tillväxtsiffrorna – 5,5 procent – för det fjärde kvartalet ifjol om. Tillväxten på årsbasis för 2005 kommer att ligga kring 2,7 procent. För det innevarande året förväntas BNP-tillväxten ytterligare förstärkas något och hamna kring 2,9 procent. Återhämtningen var initialt exportdriven och nu går den japanska industrin bra, med välfyllda orderböcker. Situationen på arbetsmarknaden håller på att stärkas. De japanska hushållen har också börjat spendera och konsumenterna visar ett förtroende inför utvecklingen under den närmaste tiden. Den inhemska efterfrågan utvecklas starkt inte minst på grund av lägre realräntor, vilket i sin tur minskar landets exportberoende. Den starka utvecklingen förväntas fortsätta under året, och i nuläget ser det ut som om den japanska ekonomin kommer att ta sig ur den utdragna deflationskris man befunnit sig i under de senaste åren.

Vi kan vänta oss en fortsatt stark tillväxt i *Kina* under det kommande året, främst driven av exporten och en hög investeringstakt. Under 2006 kommer tillväxttakten förmodligen att ligga på 9 procent, för att mattas något under 2007. Förhoppningen är att den kinesiska ekonomin skall mogna på så sätt att den inhemska konsumtionens andel av BNP skall öka.

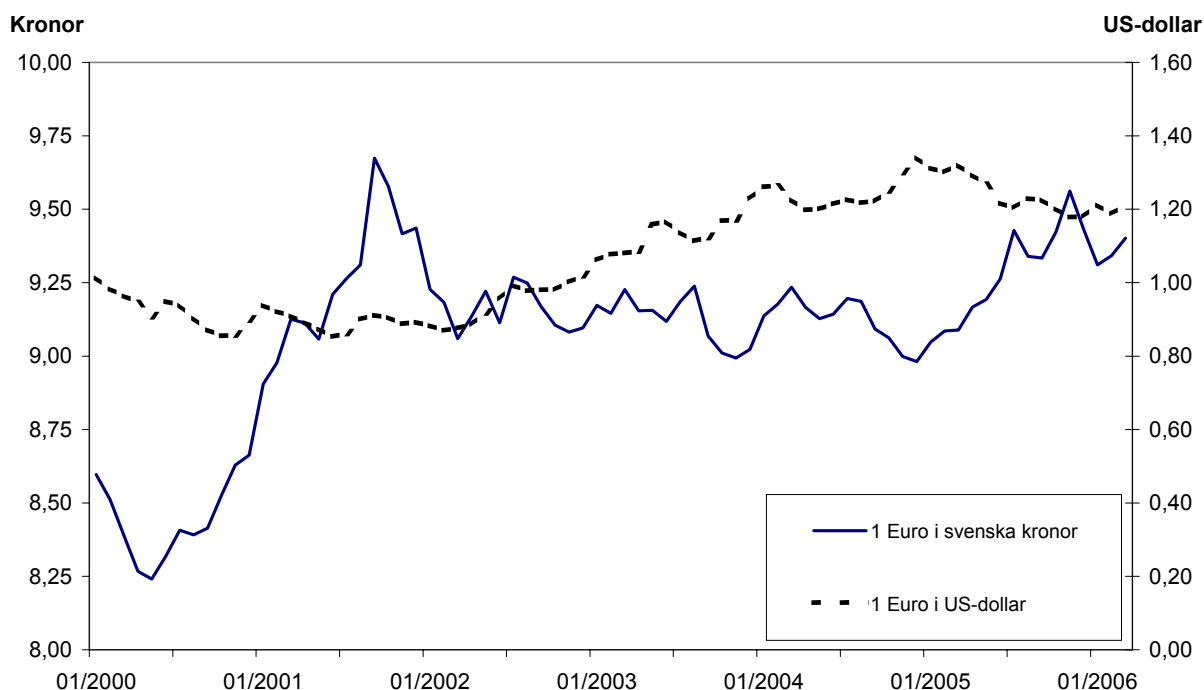
Kinas roll i världsekonomin växer oavbrutet. Å ena sidan innebär landets stadigt ökande efterfrågan på olja, andra råvaror och på insatsvaror att priserna på världsmarknaden drivs upp. Å andra sidan ökar den kinesiska exporten utbudet av billiga konsumtionsvaror, till gagn för konsumenterna och ibland till nackdel för vissa producenter i västvärlden. De stora kinesiska exporten väcker också protektionismen till liv i västvärlden. Dessutom kan vi se att Kina spelar en viktig roll i det internationella valutasystemet genom att man genom sitt stora handelsöverskott har skaffat sig en ständigt växande valutareserv. I vilka valutor man sedan placerar denna reserv har stor betydelse för kursutvecklingen för världens övriga stora valutor (den amerikanska dollarn, euron och yenen). Vi kan också notera att *Indiens* starka tillväxt på cirka 8 procent under fjolåret väntas öka med en dryg procentenhet under detta år.

Den starka tillväxt av den samlade produktionen som nu pågått under 2000-talet kommer av allt att döma att fortsätta i *Estland* och de andra *baltiska staterna* under detta år. Tillväxten förväntas ligga på 7-8 procent under innevarande år. Ekonomierna växer såväl på grund av god såväl extern som intern efterfrågan. Den privata konsumtionen ökar och fastighetsmarknaden drivs på av en hög utlåning.

Dessutom går exporten bra, isynnerhet exporten österut; till Ryssland och Polen och handeln mellan de baltiska länderna växer. Den snabba ekonomiska tillväxtens baksida är en stigande inflation som vi bedömer kan komma att försena ländernas inträde i den europeiska monetära unionen (EMU).

Tillväxten i den *ryska ekonomin* förväntas dämpas något under 2006 och 2007. Den inhemska efterfrågan har varit drivande under senaste tid och den har täckts av import, exporten är av mindre betydelse. De höga tillväxtsiffrorna under senare tid har i första hand berott på det höga oljepriset på världsmarknaden. Investeringsstakten i näringslivet har vänt uppåt men är enligt många bedömare långt ifrån potentialen. De ryska statsfinanserna är i skick, återigen tack vare oljepriset. Men tillväxten inom den ryska oljeindustrin kan komma att stanna av, dels på grund av den allmänna osäkerhet som råder efter åtalet mot oljebolaget Ykos, men också som en följd av bristfällig teknologisk uppgradering.

Figur 4. Euro i svenska kronor och USA-dollar

3. Konjunkturbilden i Sverige och Finland

Tillväxten i den *finländska ekonomin* under 2005 blev relativt blygsam, 2,1 procent, enligt preliminära siffror från Statistikcentralen (*Figur 6*). En av orsakerna till den svaga tillväxten var arbetskonflikten inom skogsindustrin. Utan denna hade tillväxten legat kring 3 procent under fjolåret. Den förväntade höga tillväxten på 3,7 procent för innevarande år måste alltså ses i ljuset av föregående års låga nivå. Tillväxttakten förväntas också avta i slutet av året och bli kring 2,5 för år 2007, och återgår då till den förväntade långsiktiga tillväxtnivån.

Såväl den finländska exporten som importen ökade kraftigt under 2005. Men bytesvillkoren – relationen mellan export- och importpriser – för Finlands utrikeshandel försvagades med 2,8 procent på grund av stigande importpriser. Exportens tillväxt under senare år har lett till ett överskott i bytesbalansen – som nu håller på att sjunka som en följd av försämrade bytesförhållanden. Exporten förväntas fortsätta växa starkt under 2006.

Hushållens realinkomster steg under föregående år med endast 0,4 procentenheter. Ändå var tillväxten av konsumtionen god under 2005. Hushållens sparkvot sjönk och blev negativ. Arbetslösheten sjönk något under 2005 jämfört med året innan (från 8,8 till 8,4 procent) och förväntas sjunka ytterligare något under 2006. Sysselsättningsgraden steg med 0,7 procentenheter till 67,9 procent under 2005 och förväntas stiga med ytterligare en procentenhet under år 2006. De finländska hushållens förtroende för framtiden har visat en positiv trend sedan andra hälften av 2005 och låg i februari 2006 på samma historiskt höga nivå som i mars i fjol (*Figur 2*).³

Konsumentpriserna i Finland steg med i medeltal 0,9 procent under fjolåret. Överlag innebär de kommande begränsade lönehöjningarna att konsumentpriserna kan förväntas stiga i ungefär samma takt under 2006 (1,0 procent). Inflationstakten i den finländska ekonomin ligger under genomsnittet i euroområdet.

De riktgivande räntorna, som varit historiskt låga under de senaste två åren, har nu börjat stiga. 12-månaders euriborräntan har nu vänt uppåt och passerade i mars i år 3-procentsgränsen från att ha legat kring 2,22 procent för ett halvår sedan (*Figur 5*).

³ Räknet från januari 2003 och fram till mars 2006, visar den finländska konfidensindikatorn en statistiskt signifikant positiv trend, vilket också gäller för euroområdet som helhet.

Figur 5. 12-månaders Euriborränta (månadsdata)

Vi kan också notera att de offentliga investeringarna under 2006 förväntas ligga på ungefär samma nivå som under fjolåret. Det pågår också en långsiktig strukturell omvandlingsprocess där alltfler jobb inom finländsk tillverkningsindustri flyttas utomlands.

En särskild titt på förutsättningarna för den *finländska sjöfarten* visar att antalet fartyg i utrikesfart i den finska handelsflottan fortsatte att minska och var vid årsskiftet 115 till antalet. Den totala sjöburna exporten/importen på Finland visade för första gången på mycket länge upp sjunkande siffror. Orsaken till detta är den långvariga pappersbruksstrejken i maj-juni 2005. I förhållande till den totala transport prestationen fortsatte det finskflaggade tonnagets andel att minska även procentuellt. På exportsidan sjönk andelen till 18,8 procent och på importsidan till 38,8 procent. Detta innebar att den långsiktiga trenden av nedgång för andelen av den totala frakten på finländsk köl fortsatte. Sedan 1999 har det finländska tonnagets andel av varutransporterna till sjöss till och från Finland sjunkit från 44 till 30 procent; ett bland många uttryck för den hårdnande internationella konkurrensen, eller minskade konkurrenskraften hos de finländska rederierna, om man så vill.

Det har varit en turbulent höst inom finsk shipping. Sedan oktober 2005 ägs det åländska medlemsrederiet Bror Husell Chartering till 100 % av Rettig Group Ab Bore (Åbo). Den andra övergripande händelsen, beträffande finska rederiers ägarstruktur, var Seacontainers (Bermuda) meddelande om att man kommer att sälja Silja Line i sin

helhet och den tredje att Grimaldi (Italien) blivit största ägare av Finnlines. I mitten av mars övertog Rettig Group Ab Bore (Åbo) ägandet av Rederi Ab Engship.

Tillväxten för den *svenska ekonomin* för år 2005 stannade enligt nyligen publicerade siffror på 2,7 procent, vilket är långsammare än under 2004. Den inhemska konsumtionen var drivande medan ökningstakten i investeringarna avtog främst på grund av minskade statliga investeringar, men också för att de svenska storföretagen främst fokuserar på de internationella tillväxtmarknaderna. Tillväxttakten tar återigen fart under detta år och blir kring 3,7 procent för att sedan dämpas något till under det följande året, enligt vår prognos (se *Figur 1*).

Som vi kan se av *Figur 3* låg inflationen i Sverige under fjolåret på en låg nivå; det månadsvisa medeltalet var under 0,5 procent. Det svenska prisläget anses vara under kontroll, men en stark tillväxt med ett högt resursutnyttjande gör att vi förutspår ett tryck uppåt på de svenska priserna. Vår bedömning är att den nyligen genomförda räntehöjningen till 2 procent som den svenska riksbanken beslöt om i slutet av februari detta år kan komma att följas av ytterligare någon höjning under 2006, eftersom det verkar finnas förväntningar om att den svenska inflationen rör sig uppåt mot målet 2 procent. Men en fortsatt historiskt låg inflation skulle göra det svårt att höja räntan, och därigenom stödja kronan. Hursomhelst, bör man ha i åtanke att de höjningar av styrräntan som genomförs idag främst är till för att stävja morgondagens ökning av inflationen.

Till följd av de goda konjunkturutsikterna för världsekonomin förväntas den svenska exporten öka med cirka 7 procent under 2006 för att sedan dämpas något och hamna mellan 5-6 procent under år 2007.⁴ De svenska exportföretagen drar nytta av den fortsättningsvis låga kronkursen. Den svaga kronkursen är till nackdel för den åländska ekonomin, främst för turismen, men också för de företag som försöker exportera till Sverige.

Förtroendet inför de närmaste månaderna är i allmänhet gott inom det svenska näringslivet, och då i synnerhet inom tillverkningsindustrin. Också de svenska hushållen ser i början av 2006 med tillförsikt på de kommande månaderna. Som *Figur 2* visar föll konfidensindikatorn i februari tillbaka något i förhållande till den historiskt höga nivån i början av detta år men ligger fortfarande på en högre nivå än noteringarna under de senaste fem åren.

⁴ Enligt det svenska Exportrådet.

Trots den goda tillväxten är utvecklingen av sysselsättningen svag i Sverige, främst för att tillväxten koncentrerats till mogna och fåmansföretag; de små och medelstora företagen anställer inte i tillräcklig omfattning. Därtill kan man se att de regionala tillväxtförutsättningarna varierar kraftigt, polariseringen ökar.⁵

Vi tror inte på någon förstärkning av den svenska kronan under de närmaste månaderna, eftersom räntegapet mellan Sverige och omvärlden förväntas bestå.

Slutligen kan vi konstatera att situationen för den svenska sjöfarten kommer att förbättras avsevärt om/när den svenska tonnageskatten införs. Tonnageskatten innebär enkelt uttryckt att rederierna beskattas i förhållande till storleken på sin flotta och att vinster på försäljning av fartyg blir skattefria om de återanvänds för förnyelse av tonnaget. Att man redan nu är optimistisk vittnar det faktum om att svenska redare har beställningar inne på ett 60-tal fartyg. Sannolikt kommer en stor del av dessa att föra svensk flagg om förslaget drivs igenom. Argumentet för införandet av skatten klingar välbekant; att ge svenska redare möjlighet att konkurrera på samma villkor som övriga sjöfartsnationer inom EU. Införandet av en tonnageskatt i Sverige skulle onekligen ge svensk sjöfart en fördel gentemot åländska och finländska konkurrenter.

⁵ Nuteks årsbok 2006.

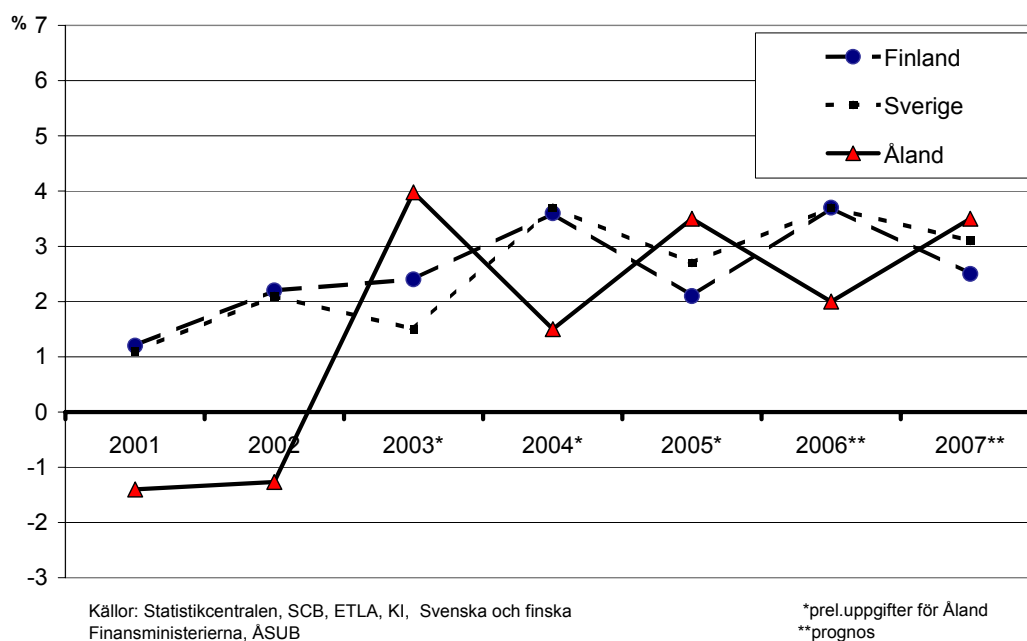
4. Den åländska ekonomin

4.1 Allmän översikt

Situationen inom den dominerande näringen inom den åländska ekonomin – **passagerarsjöfarten** – får betecknas som fortsatt krisartad. Den svaga tillväxten i passagerarvolymen som vi kunnat se under de senaste fem åren förväntas fortsätta. Under 2006 kommer vi att ha en fortsatt situation av överkapacitet och mycket skarp konkurrens inom branschen. Utgången av Siljaaffären kommer knappast att ändra på detta på kort sikt, men kan bli avgörande i ett längre perspektiv. Vi befinner oss nu i början av omfattande omstruktureringsprocesser för sjöfarten på flere plan; gällande det vidare institutionella ramverket kring sjöfarten i fråga om beskattning och bemanningskostnader, i termer av antal fartyg, nyinvesteringar och så vidare, och naturligtvis i fråga om intensiteten i konkurrensen på marknaden. Marginalerna i verksamheten pressas av minskade skillnader mellan priserna till lands och till sjöss, och av de låga intäkterna från biljettförsäljningen.

Om det tonnageskatteförslag som presenterades i Sverige i slutet av februari genomförs kommer den svenskflaggade handelsflottans konkurrenskraft att avsevärt förbättras i förhållande till den finländska och åländska. (Redan nu är den svenska investeringsnivån avseende fartygsbeställningar den högsta sedan 1950-talet). Inom sjöfartsbranschen är man överens om att Finland måste införa en tonnageskatt enligt EU-modell, och att det är nödvändigt att under tiden man väntar på att detta skall realiseras borde tillämpa så kallad fartygsanskaffningsreservering som ett sätt att få igång nya fartygsinvesteringar. Under våren lämnas besked om huruvida Finland reformerar rederibeskattningen så att fartygsanskaffningarna gynnas.

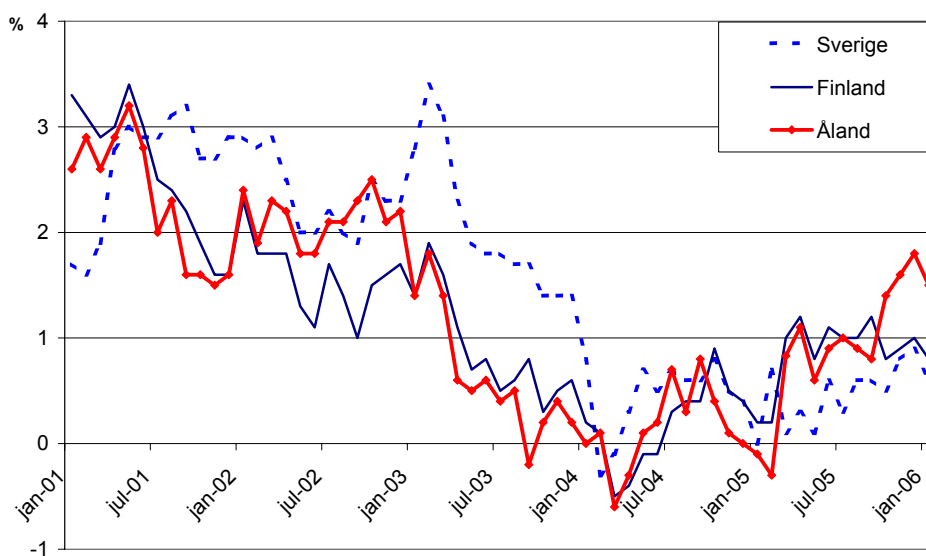
Om vi då övergår till de ekonomiska utsikterna för den **offentliga sektorn** kan vi börja med att konstatera att skatteunderlaget sviktade för den finländska staten efter år 2000. Men till följd av den allmänt gynnsamma ekonomiska utvecklingen i Finland under de senaste åren beräknas. Vi kan alltså räkna med en stabil inkomstutveckling för landskapets del under de närmaste åren. För kommunernas del har inkomstutvecklingen varit fortsatt svag, och skattefinansieringen utvecklats långsammare än takten i utgiftsökningen, främst på grund av minskade skatteinkomster från företagen. Detta innebär bland annat en lägre kommunal investeringstakt under de närmaste åren.

Figur 6. BNP-tillväxten på Åland i jämförelse med Finland och Sverige

Fram till 2005 ökade den offentliga sektorns andel av Ålands totala BNP. Vi beräknar nu att denna andel kommer att sjunka under 20 procent år 2007.

ÅSUB beräknar att **BNP-tillväxten** i den åländska ekonomin i år blir kring 2,0 procent (*Figur 6*). En negativ volymtillväxt av den offentliga sektorns bidrag till BNP drar ner den totala BNP-tillväxten. För 2007 räknar vi med en betydligt starkare tillväxt på 3,5 procent. Också det året bromsas den totala volymutvecklingen av en stagnerande tillväxt inom den offentliga sektorn, vilket i realiteten främst innebär en stagnation av tillväxten av den samlade lönesumman.

Det råder för tillfället ett visst tryck uppåt på den allmänna prisnivån i samhället. Sedan två år tillbaka är **inflationen** inne i en uppåtgående trend (*Figur 7*). Under 12-månadersperioden februari 2005 till februari 2006 steg det åländska konsumentprisindexet med 2,1 procent, vilket innebar en ökningstakt som var betydligt högre än den finländska (0,9) och den svenska (0,6). Kostnaderna för bostäder, bränslen och livsmedel drev upp inflationen och kommer att fortsätta att göra så under det närmaste året. För 2006 beräknar vi att inflationen kommer att bli kring 1,7 procent.

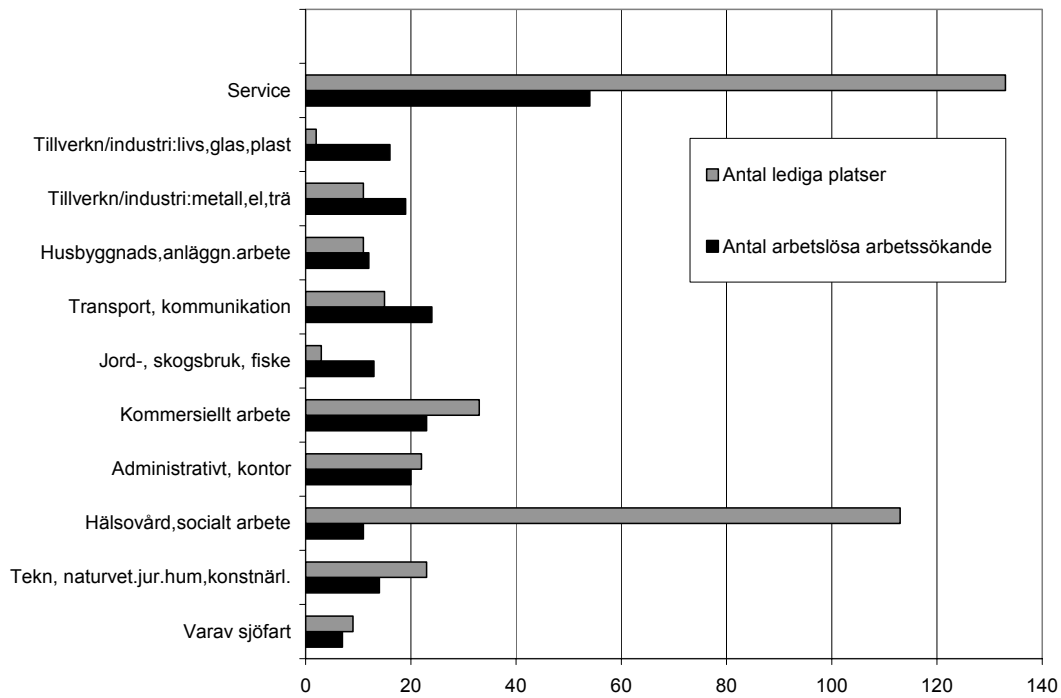
Figur 7. Inflationen i Sverige, Finland och på Åland

De åländska hushållen har en förhållandevis hög skuldkvot, det vill säga de har stora lån i förhållande till sina inkomster. Därför är utvecklingen av **räntan** av stort intresse för den åländska ekonomin. Euriborräntan befann sig mellan sommaren 2003 och sommaren 2005 på en historiskt låg nivå, men har sedan dess vänt uppåt (*Figur 5*). Vi kan förvänta oss en fortsatt uppgång av räntan under 2006, småningom till den nivå som rådde 2002. Höjda räntor, dyrare bolån och minskade dividendinkomster begränsar förmodligen konsumtionsutrymmet för de åländska hushållen under det kommande året.

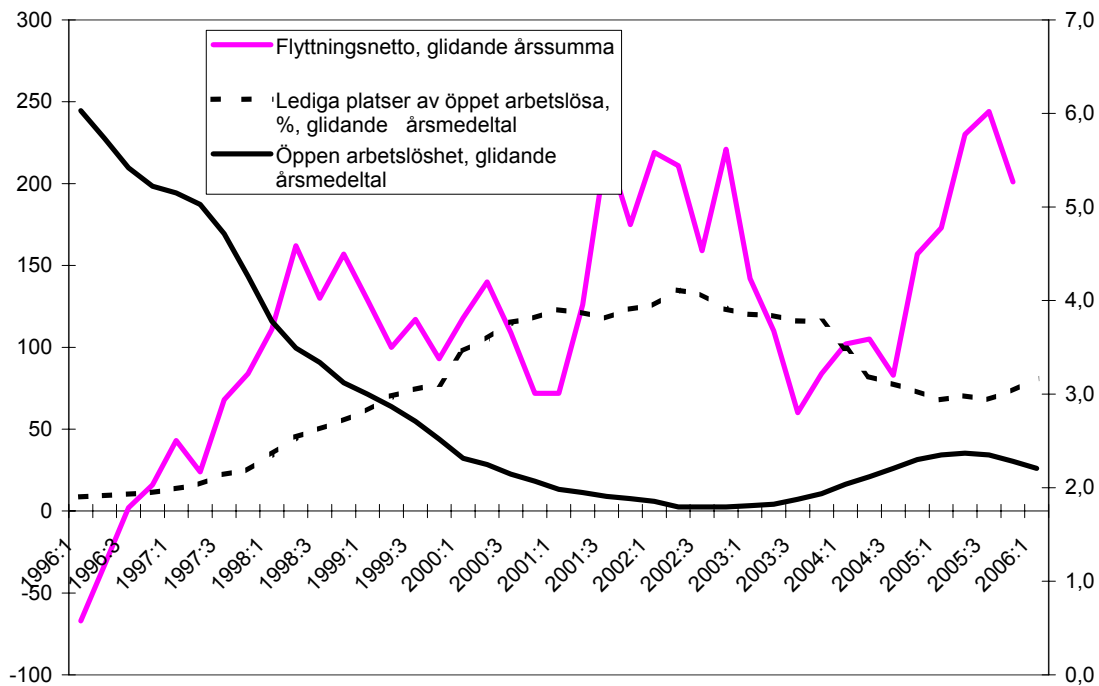
Arbetslösheten har stigit något under de senaste två åren, och låg under fjolåret på 2,3 procent. Öppnandet av den finländska arbetsmarknaden för arbetskraft från de nya medlemsländerna i EU från och med maj i år kommer att påverka situationen på ett sätt som i nuläget är svårt att bedöma, den kan möjligtvis ge en högre arbetslöshet i höst. Företagen själva kommer enligt egen utsago att vara restriktiva med att nyanställa under året. Vår bedömning är i nuläget att arbetslösheten räknat över hela år 2006 kommer att ligga på i stort sett samma nivå som ifjol (2,3 procent). *Figur 8* visar antal öppet arbetslösa fördelade enligt yrke enligt de senaste noteringarna.

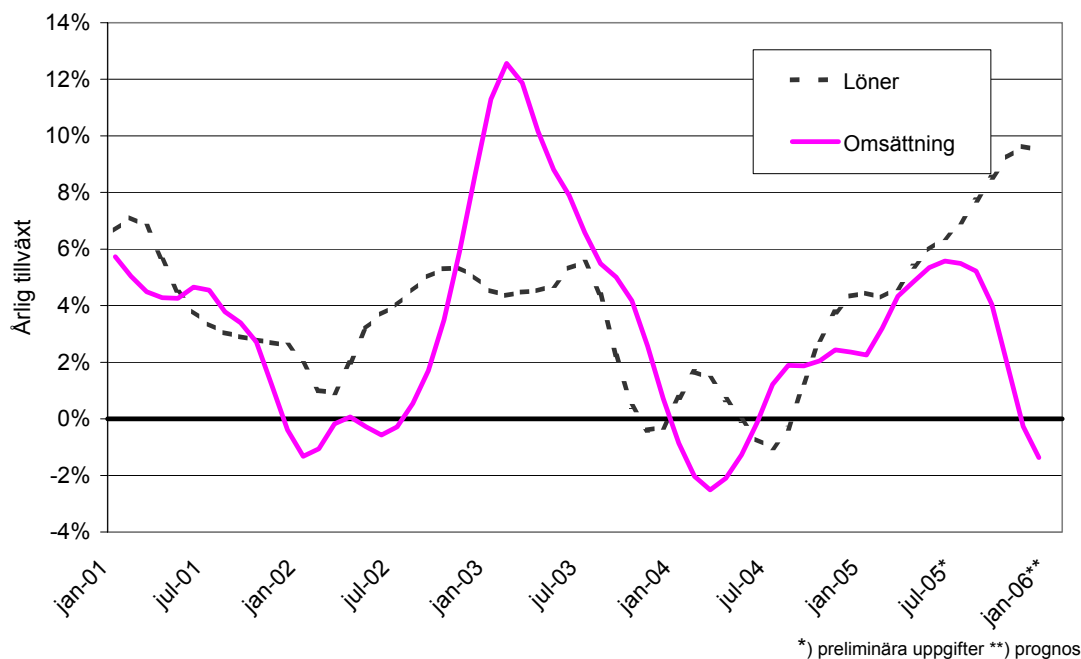
Flyttningsrörelsen påverkas i hög grad av läget på den åländska arbetsmarknaden (*Figur 9*). Under fjolåret uppgick flyttningsnettot till 201 personer, vilket är klart högre än genomsnittet under det senaste årtiondet. Vi räknade dock i höstens konjunkturrapport med ännu högre inflyttning. I och med att den tvååriga övergångsperioden för arbetskraftens rörlighet mellan de nya medlemsländerna och Finland lider mot sitt slut i början av maj, kan det tänkas att inflyttningen fortsätter på

Figur 8. Antal öppet arbetslösa arbetssökande enligt yrke, mars 2006

Figur 9. Flyttningsnetto och trender i öppen arbetslöshet

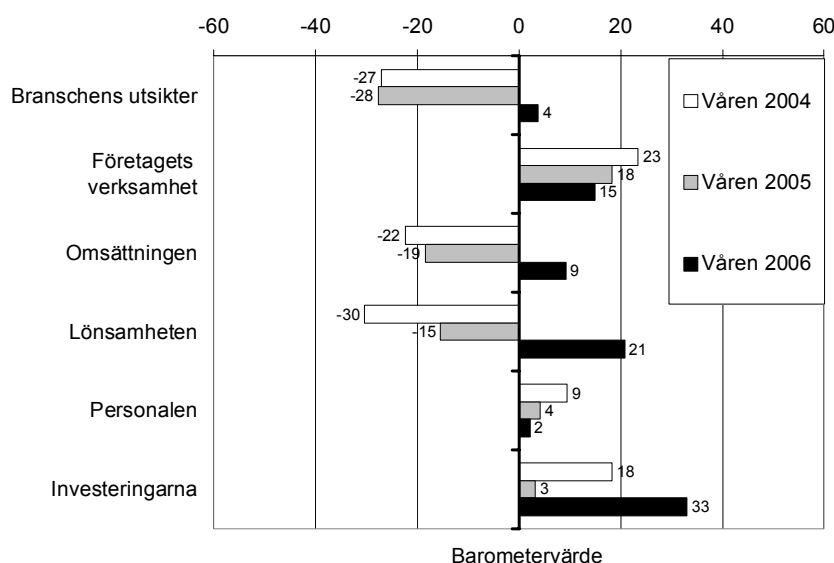
Figur 10. Omsättningens och lönekostnadernas utveckling (det privata näringslivet)

en hög nivå. Befolkningssiffrorna för det första kvartalet i år vittnar också de om en stark befolkningstillväxt (inklusive födelsenetto); en ökning med 64 personer. Ifjol och 2004 var befolkningstillväxten under det första kvartalet 27 respektive 42 personer.

Å andra sidan ser den ekonomiska tillväxten ut att stanna av något i år. Företagens anställningsplaner ser inte heller ut att kräva en större inflyttning än tidigare. Vi räknar därmed med ett oförändrat flyttningsnetto på cirka 180-220 personer i år.

Hur ser då utvecklingen under det kommande året ut för det åländska **privata näringslivet**? I mitten av 2004 vände utvecklingen av såväl den samlade omsättningens som lönesummans värden och tillväxten blev positiv (*Figur 10*). I mitten av fjolåret ser vi ett oroväckande trendbrott där omsättningens tillväxttakt sjunker medan lönesummans tillväxttakt fortsätter att öka. Siffrorna från och med juli är preliminära och siffrorna för januari 2006 är prognostiserade. Vi förväntar att lönesummans tillväxttakt snabbt kommer att avta under detta år. Det är utvecklingen inom sjöfarten som slår igenom på hela den åländska ekonomin och man kan säga att de divergerande kurvorna visar på den sjunkande lönsamheten inom branschen. Balansen mellan omsättningens och lönernas tillväxt kommer förmodligen att återställas redan under första halvåret av detta år.

Vad tror då de åländska företagen själva om utvecklingen det närmaste året? I vår årligen återkommande konjunkturenkät till företagen frågar vi bland annat hur de enskilda företagen tror att utvecklingen för det egna företaget kommer att vara under

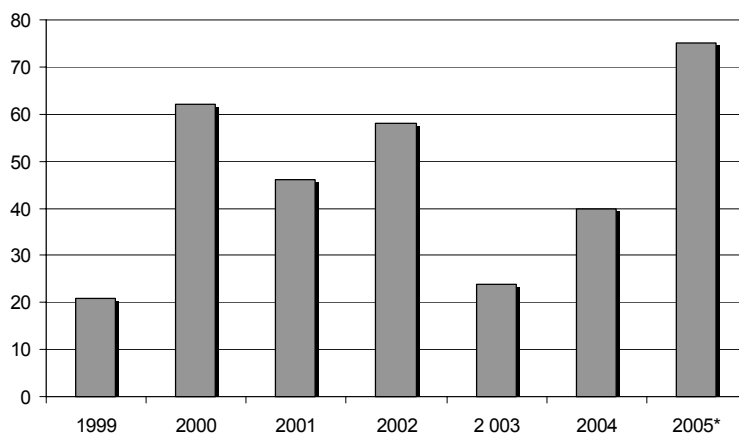
Figur 11. Förväntningarna inom hela det åländska näringslivet inför år 2006

året. När vi vägt samman alla dessa svar och viktat dem utgående från företagens storlek får vi en bild av förväntningarna inom hela det åländska näringslivet (*Figur 11*). Det som då framkommer är en bild präglad av en viss optimism inför 2006. Man tror allmänt att det egna företagets verksamhet kommer att ha expanderat i förhållande till verksamheten ifjol. Man tror också att omsättningen kommer att ha ökat. Ännu starkare är tron på en förbättrad lönsamhet i förhållande till fjolåret.

Tillväxten av den samlade personalstyrkan inom det privata näringslivet ser ut att bli mycket begränsad under detta år. Bilden av en relativt långsam utveckling när det gäller tillväxten av antalet arbetsplatser på Åland på något längre sikt bekräftas av att antalet nyanställningar i förhållande till den nuvarande arbetsstyrkan över den närmaste treårsperioden förväntas stanna kring dryga 15 procent. Den egentliga förändringen i antalet anställda på Åland förväntas växa med inte mer än 6 procent.

Tydligast positivt utslag ger vår barometer när det gäller investeringarna. Det finns långtgående planer på nya fartygsbeställningar, men också inom bank- och försäkring, och inom IT-sektorn finns planer på omfattande investeringar. Egentligen är det bara inom industrin och inom hotell- och restaurang som investeringsnivån förväntas hållas på fjolårets nivå. Givetvis förstärker detta bilden av ett näringsliv med viss tillförsikt inför framtiden.

Information om nystartade och nedlagda företag samt konkurser ger en kompletterande fingervisning om hur företagsklimatet utvecklas. För hela Ålands del var konkurserna

Figur 12. Nettotillskott av företag på Åland 1999-2005

Källa: Statistikcentralen

*) januari-juli

under år 2004 12 till antalet. Under första hälften av 2005 stannade antalet vid två. Överlag ser utvecklingen av nyföretagandet i förhållande till antalet konkurser och nerläggningar ut att ha vänt till det positiva (*Figur 12*).

Låt oss avslutningsvis i detta kapitel göra några allmänna reflexioner kring den åländska ekonomins utvecklingsförutsättningar. Det största orosmomentet utgör givetvis passagerarsjöfartens dåliga tillväxt och osäkra framtidsutsikter. Hur än utgången blir i Silja-affären för Viking Line och Tallink kommer den skarpa konkurrensen på Östersjön att fortgå under överskådlig tid.

Den utdragna krisen inom passagerarsjöfarten accentuerar nödvändigheten av att ta till vara tillväxtpotentialen i de avancerade och kunskapsintensiva delarna av den landbaserade tjänstesektorn (bank- försäkring- IT-, osv.). Det allmänna intrycket vi fått av de senaste årens konjunkturenkäter är att det finns en dynamik och utvecklingspotential inom den avancerade tjänstesektorn. Avgörande i sammanhanget är i vilken grad dessa branscher förmår söka marknader utanför Åland och bli internationellt konkurrenskraftiga.

Det finns också möjligheter för Åland att utveckla den specialiserade småindustrin. Åland kan fortsättningsvis vara en viktig nod i Östersjöns sjötransportssystem, utveckla sitt sjöfartskluster (sjöfarten plus dess kringverksamheter) som kommer att fortsätta att fungera som huvudmaskinen i den åländska ekonomins långsiktiga tillväxt. Däremot är den landbaserade arbetskraftintensiva turistnäringen möjligheter att bidra till den långsiktiga utvecklingen av det åländska näringslivet begränsad, även om den ur en regionalpolitisk synvinkel är viktig.

Vi ser kanske nu början till en långsiktig strukturell omvandling. Den bild som förmedlas av vår konjunkturbarometer är att det åländska näringslivet nu i högre grad än under 2005 säger sig vara berett att satsa på investeringar och prioritera produktutveckling.

4.2 Den offentliga ekonomin

Inkomstutvecklingen för landskapet Åland ser förhållandevis stabil ut de närmaste åren. Landskapet Ålands budget finansieras till stor del av en avräkningsinkomst på 0,45 procent av statens inkomster (exklusive upplåning). Avräkningsbeloppet ökade snabbt under slutet av 1990-talet, men efter år 2000 avtog tillväxten. Sviktande skatteinkomster som ett resultat av ökande avdrag och justerade skatteskalor dämpade utvecklingen av statens inkomster, och i förlängningen även inkomsterna för landskapet Åland.

För de närmaste åren ser utvecklingen dock förhållandevis positiv ut. Det ekonomiska läget i Finland har varit rätt gynnsamt vilket påverkar avräkningsinkomsten. För år 2004 uppgick avräkningsbeloppet till 173,2 miljoner euro. Förskottet för år 2005 har preliminärt beräknats till 175,6 miljoner euro och för år 2006 uppgår förskottet nu till 176,1 miljoner euro. För åren 2007-2008 beräknas beloppet öka med cirka 2-3 procent per år. Prognoserna har skrivits upp jämfört med förväntningarna för ett år sedan.

Den så kallade skattegottgörelsen, det vill säga den del av landskapets direkta skatter som överstiger 0,5 procent av de influtna direkta skatterna i Finland, ökade stadigt de första åren på 2000-talet. För skattegottgörelsen är systematiken sådan att 2005 års belopp tas upp i 2007 års budget. Skattegottgörelsen beräknas sjunka något efter år 2004 och de närmaste åren framöver, framför allt som en följd av sjunkande samfundsskatter från det åländska näringslivet.

Även utvecklingen av kommunernas ekonomi har varit svag de senaste åren. Trots en stram budgetpolitik ökade nettoutgifterna för verksamheterna sammanlagt med 4,1 procent enligt 2004 års bokslut. Det var dock den långsammaste ökningen på sju år. Skattefinansieringen (skatteinkomster och landskapsandelar tillsammans) ökade likväl betydligt långsammare, vilket innebar att kommunernas årsbidrag och resultat sjönk kraftigt. Tre kommuner uppvisade underskott i bokslutet för 2004. De första kommunala boksluten för år 2005 som offentliggjorts tyder på en fortsatt svag utveckling.

Enligt budgeterna för 2006 beräknas nettodriftskostnaderna fortsättningsvis öka snabbare än skattefinansieringen. Driftsutgifterna, netto, beräknas således stiga med cirka 4,2 procent, medan ökningen av skatteinkomsterna beräknas stanna på endast 1

procent. Orsaken är här sjunkande andelar från samfundsskatterna. Inom kommunalförbunden är utgiftsökningen än snabbare. Femton kommuner, alla kommuner utom Vårdö, har budgeterat med negativt resultat i år (elva kommuner år 2005) och fyra kommuner har därtill en budget med negativt årsbidrag (två kommuner 2005). Årsbidraget borde på längre sikt vara så stort att det täcker avskrivningarna, men enligt 2006 års budgeter uppgår årsbidragen endast till 54 procent av avskrivningarna på 8,8 miljoner euro. Sammantaget är underskottet 3 022 000 euro i kommunernas budgeter för i år.

Kommunerna planerar nu för en lägre investeringstakt. Enligt årets budgeter stannar de planerade nettoinvesteringarna på knappt 12 miljoner euro i år jämfört med 26,6 miljoner enligt boksluten för år 2004. Drygt hälften av nettoinvesteringarna beräknar kommunerna att ska finansieras med lån. Den långfristiga lånestocken beräknas enligt budgeterna öka med 3,8 miljoner euro, netto.

Fem kommuner; Brändö, Eckerö, Finström, Hammarland och Saltvik, höjde kommunal-skatten inför i år, vilket innebär att den genomsnittliga skattesatsen nu är 16,78 procent. Därtill införde en kommun skatt på stadigvarande bostad och en kommun höjde den allmänna fastighetsskatteprocenten. Alla kommuner har sedan tidigare den högsta tillåtna skatten på fritidsbostäder.

4.3 Läget inom det privata näringslivet

De ekonomiska utsikterna för de åländska primärnäringsarna som helhet för det närmaste året är av allt att döma svaga. Beträffande utsikterna inom jordbruksproduktionen kan vi se att Åland påverkas i stort sett som övriga omkringliggande regioner av den ökade globala prispressen.⁶ EU spår att jordbruksinkomsterna för EU-15 kommer att utvecklas svagt under de närmaste åren medan utvecklingen inom de nya medlemsländerna kommer att vara mycket stark då anpassning till EU-nivån sker.

Under våren förbereder landskapsregeringen det nya landsbygdsutvecklingsprogrammet som innehåller åtgärder inom tre prioriteringsområden; utveckling av konkurrenskraften (ex. investeringsstöd), markanvändning och -planering (t.ex. miljöstöd) samt diversifiering av landsbygden (t.ex. investeringsstöd för diversifierande verksamhet). Den kanske viktigaste frågan i programarbetet är dock fortfarande öppen; nämligen finansieringen av programmet. Trots att Europeiska rådet fattat beslut om de långsiktiga finansieringsramarna för gemenskapspolitiken har inte några detaljbeslut fattats om hur

⁶ Sölve Högman, byråchef vid Landskapsregeringens Jordbruksbyrå har bidragit med underlag till avsnittet om konjunkturutsikterna inom jordbruket.

mycket gemenskapsfinansiering de olika programmen skall få. En sänkning med ca 30 procent från förra programperioden torde i alla fall bli aktuell. En annan viktig sak som man väntar på inom jordbruksnäringen är implementeringen av gårdsstödet i Finland detta år. En viss osäkerhet kring effekterna av stödreformen finns.

Trots en del osäkerheter inom det jordbrukspolitiska systemet och stödsystemen ingående i detta, är intresset för att köpa mark ännu stort på Åland, att döma av antalet finansieringsansökningar. Lantbrukshandeln och investeringsstödsadministrationen rapporterar också om en ganska stabil nivå när det gäller att vilja göra investeringar i jordbruket, trots att det finns en del osäkra faktorer inom flera produktionsinriktningar.

Inom *nötköttproduktionen* rapporterade slakteriindustrin om en kraftig slakt innan årskiftet som förklarades med vissa stödtekniska orsaker i samband med övergången till gårdsstödet. Den kraftiga slakten gjorde att den prisuppgång som förutspått byttes mot en svag nedgång som sedan hållit i sig. Slakteribranschen tror inte att det kommer att hända något omvälvande på marknaden under året trots att det finns en del saker som rimligtvis borde inverka. Till det hör mul- och klövsjukutbrottet i Brasilien och fågelinfluensans påverkan på konsumtionen av fågelkött, och en minskad tillgång på inhemskt kött. När det gäller fågelinfluensan finns redan en konstaterad nedgång vad gäller efterfrågan av fågel kött och slakteribranschen tror att denna främst kommer att få effekt i ökad konsumtion av svinkött, fisk och gröna alternativ.

Inom den åländska *mjolksektorn* har de senaste årens satsningar på nya produkter och aktivare marknadsföring inneburit att näringen befinner sig på en stabil plattform och man har trots sin litenhet lyckats växa på den finska. För de flytande produkterna märks fortsatt en liten nedgång i efterfrågan, dock har denna nedgång planat ut och skillnaderna i volymerna från år till år är inte längre lika dramatiska. En tydlig trend är att konsumenterna visar en ökad efterfrågan på mjölk med lägre fetthalt. Det åländska mejeriet bedömer att de skall klara av att hålla avräkningspriset till sina lantbrukare ganska stabilt trots att mejeriföretagen i omkringliggande regioner aviserar sänkningar eller har genomfört sänkningar.

Beträffande *spannmålshandeln* kan vi konstatera att intresset för odling av brödsäd verkar ha sjunkit ytterligare. Spannmålspriserna förväntas dock inte sjunka ytterligare detta år, snarare är det så att priserna kommer att stiga för vissa spannmålssorter. Intresset för bioenergiproduktion på jordbruksmark ökar. Energiproduktion på jordbruksmark är än så länge outvecklat på Åland och det kommer förmodligen att dröja ännu något år innan en reell marknad har byggts upp och jordbruket har några volymer att erbjuda.

För *sockerbetsodlingen* fattades i december slutligen beslut om en reform efter flera års förhandlingar. Konsekvenserna av reformen för Ålands del är ännu oklara. Produktionsförutsättningarna för de åländska och finländska odlarna kommer troligtvis att avgöras av hur branschavtalet mellan odlarna och industrin kommer att utformas. Redan under 2006 kommer priset att sjunka i enlighet med reformen och produktionen kommer förmodligen att sjunka med ca 25 procent. På Åland bedömer man att odlingsarealen kommer att sjunka från cirka 1 100 hektar till ca 800 hektar. Under vintern har beskedet om vilket av de två sockerbruk i Finland som kommer att stänga på grund av reformen. Beskedet blev att Salobruket, dit de åländska sockerbetorna förs, kommer att stänga efter årets sockerkampanj. Vilka konsekvenser detta kommer att få för den åländska sockerbetsodlingen klarnar när bilden av vilka skillnader i fraktkostnader som uppstår då de åländska betorna levereras till sockerbruket i Säkylä istället för Salo.

Potatisodlarna kan se tillbaka på ett gott år med goda skördar och relativt god kvalitet. Intresset för odlingen verkar vara på uppgång och till detta år kommer förmodligen odlingsarealen att öka ytterligare. Detta är positivt då industrin kan minska importen till fabriken i Haraldsby vilket har ansetts som en förutsättning för att behålla förädlingen långsiktigt på Åland.

Trädgårdsodlingen har haft ett par tuffa år bakom sig och de kommande åren ser ut att gå ganska mycket enligt samma trend. Handeln har satt tuff prispress på den inhemska frukt- och grönsaksproduktionen och jämför numera inhemsk vara gentemot importerad vara till stor del endast genom priset. De stora detaljhandelskedjorna har klargjort sitt budskap att de skall sänka sina priser för att säkert stå emot de globala livsmedelshandelsföretagens etablering i Finland.

Frukt- och grönsakshandelsföretaget på Åland bedömer att näringen kommer att få ytterligare några tunga år innan man kan förvänta sig en förändring till följd av att löner och priser i de nya medlemsländerna stiger och konkurrensen därigenom minskar något. Under tiden krävs det att produktionen anpassar sig till rådande läge genom att höja effektiviteten och sänka kostnaderna. Inom fruktodlingen har ett arbete startat med att modernisera och förenhetliga sorturvalet i de åländska trädgårdarna så att odlingen skall vara bättre anpassad att möta den nya tuffare konkurrensen, främst från Polen.

Inom *skogsbruket* tror man att den skatteomläggning som skedde vid årsskiftet kommer att påverka utbudet av råvaror negativt, men förhoppningen är att nedgången stannar under -20 procent, jämfört med föregående år.⁷ Priserna på barmassaved förväntas förbli oförändrade jämfört med läget i början av detta år, vilket innebär 6,9 procent lägre priser än ingångspriset för år 2005. Priset på lövmassaved likaväl som för timmer verkar förbli i stort sett oförändrade under året. Sågad gran förblir oförändrad, medan priset på sågad fura förväntas stiga med 10 procent.

Bedömningen inom branschen är att utvecklingen av det åländska skogsbruket till stor del beror på hur man lyckats samordna sina resurser och vidareförädla råvaran.

Man väntar också att den internationella konkurrensen kommer att göra sig särskilt märkbar från och med detta år och under 2007, eftersom man inte lyckats genomföra någon strukturrationalisering. När det gäller exportmarknaderna pressas priserna från fler håll. På den svenska marknaden pressas fortfarande priserna på flis- och massaved av det stora utbudet stormfällt virke som följde av stormen Gudrun. I Finland kommer de stora permitteringarna inom sågindustrin som aviserats att leda till en sjunkande efterfrågan. Dessutom tilltar konkurrensen från de baltiska länderna och från Ryssland oavbrutet.

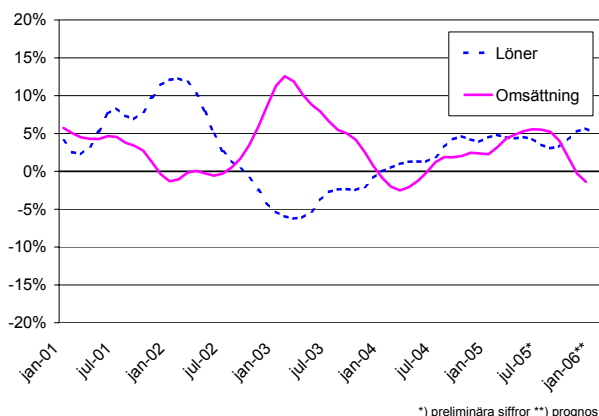
Det rätt pressade läge som det åländska skogsbruket befinner sig i skulle i ett något längre perspektiv kunna ljusna, bedömer man inom branschen, om planerna om att ta i drift energipannan för värme och el förverkligas år 2007. Det skulle innebära en ökande efterfrågan på råvaror, och det skulle kunna främja ungskogsgallringen och skogsbruket över lag. Men avsaknaden av ett energistöd gör att denna utveckling fortfarande ter sig osäker.

Den åländska *fiskerinäringen* befinner sig till stora delar fortfarande i en period med omstruktureringar och betydande osäkerhetsfaktorer, även om de rent marknadsmässiga framtidsutsikterna kan anses vara relativt goda.⁸ Efterfrågan på fisk är god såväl på den åländska närmarknaden som i grannregionerna. Prisbilden är stabil men dock med relativt små marginaler i producentled.

För yrkesfiskets del har näringen under de senaste åren minskat i omfattning, såväl avseende fångstvolym, fiskens förstahandsvärde som antalet aktiva fiskebåtar/fiskare,

⁷ Folke Engblom, VD för Ålands Skogsägarförbund/AB Skogen och Bjarne Blomster, VD för Carl Rundberg, har bidragit med information till detta avsnitt.

⁸ Olof Karlsson, byråchef vid Landskapsregeringens Fiskeribyrå, har bidragit med underlaget till avsnittet om konjunkturutsikterna inom fiskerinäringen.

Figur 13. Löner och omsättning inom primärnäringsarna

huvudsakligen som en följd av att det mera storskaliga havsfisket året runt till stora delar har avvecklats.

Utvecklingen inom det kustnära fisket är dock stabil eller till och med försiktigt positiv. De lokala fiskbestånden bedöms i regel vara i gott tillstånd och delvis även underutnyttjade. Utformningen av en åländsk framtidsstrategi pågår med fokus på att finna lösningar på

problematiken med skador orsakade av säl bl.a. genom utveckling av fiskeredskap och metoder, genom att öka förädlingsgraden och mervärdet på fisken, och genom utökad samarbete samt ytterligare utveckling av infrastrukturen.

Strategin är långsiktig, men man eftersträvar att påbörja olika utvecklingsåtgärder redan under detta år. Fångstvolymerna för det kustnära fisket under år 2006 förväntas förbli på samma nivå som år 2005. Senhösten samt vinter-vårvinter är dock lågsäsong inom yrkesfisket och eftersom fisket är beroende av flera yttre faktorer är det svårt att förutspå hur året utvecklas.

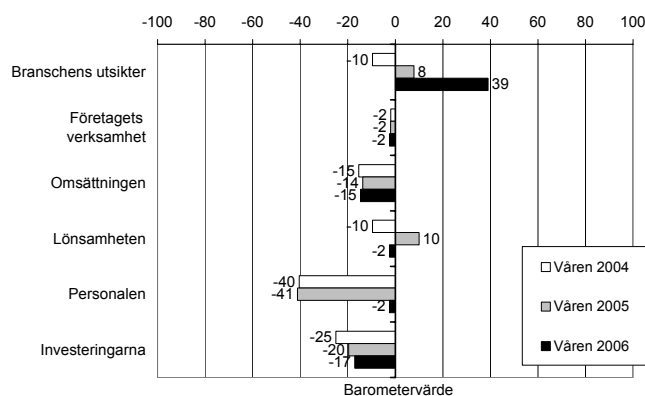
Inom vattenbruket fortgår verksamheten på samma sätt och i samma omfattning som under de senaste åren men utvecklingen och den framtida planeringen av branschen hämmas främst av den osäkerhet som uppstått i och med landskapsregeringens miljöhandlingsprogram. Förverkligandet av programmet förutsätter ändring av lagstiftningen och medför på längre sikt en omfattande omstrukturering av näringen mot nya odlingsmetoder för att de fastställda miljömålen skall kunna uppnås utan dramatisk minskning av produktionen. Detta är en mycket resurs- och tidskrävande process. Hur utvecklingsarbetet skall utformas är ännu under beredning bl.a. i den fiskeristrategi som landskapsregeringen håller på att sammanställa i samråd med näringen.

Marknadsutsikterna för odlad fisk är goda. Prisbilden på inhemsk regnbåge har den senaste tiden utvecklats i positiv riktning och ytterligare förbättring förväntas under åtminstone det första halvåret 2006. Odlad sik har kommit in i bilden som en relativt ny

produkt och förefaller ännu ha utvecklings- och expansionspotential även om detta medför en viss risk för att prisnivån sjunker. Även aviserade prishöjningar för fiskfodret, som en följd av höga råvarupriser på de globala marknaderna, utgör ett orosmoment.

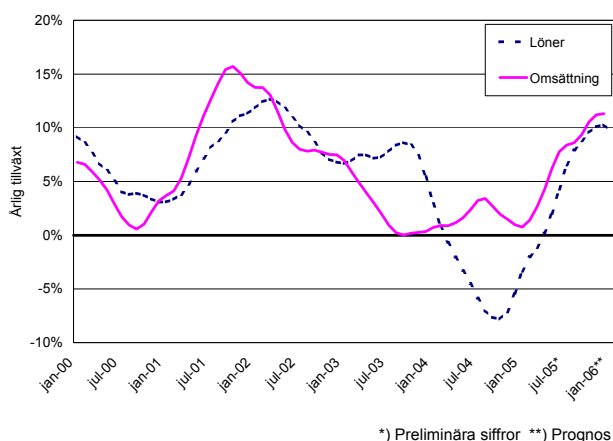
Våra uppgifter om omsättning och löner, samt förväntningarna inom primärnäringarna täcker enbart det jord- och skogsbruk och fiske som bedrivs i bolagsform. I realiteten domineras den samlade information som finns i *Figur 13* och *Figur 14* av fiskodlingen. Den heldragna linjen i *Figur 13* visar tillväxten av den samlade omsättningen inom denna del av de åländska primärnäringarna under de senaste fem åren. Som vi ser har den visat en svag positiv tillväxt sedan det tredje kvartalet 2004. Under det sista kvartalet i fjol vände tillväxten neråt och blev negativ; omsättningen minskade alltså i värde enligt våra säsongutjämnade månadsdata. Trots en förväntat god prisutveckling under åtminstone första delen av 2006 tror branschen själv inte på något förbättrat läge avseende

Figur 14. Förväntningarna inom primärnäringarna

omsättning och lönsamhet. Investeringsstakten ser också ut att komma att sjunka något under året jämfört med fjolåret.

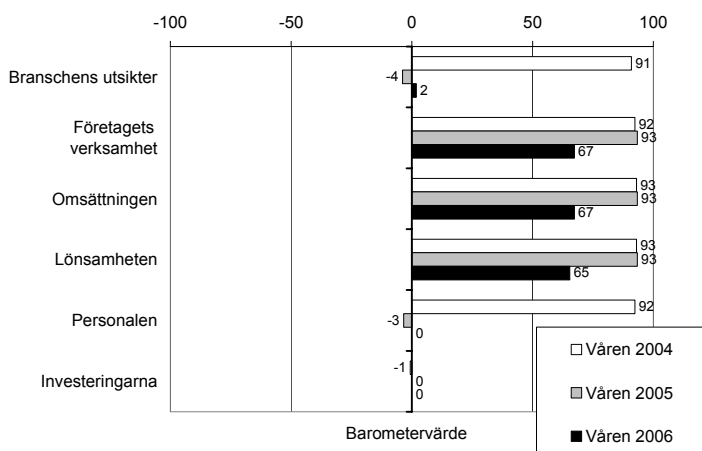
Figur 15. Löner och omsättning inom livsmedels-
Industrin

Från hösten 2002 till slutet av 2004 var tillväxten av den samlade lönesumman (den streckade linjen) negativ, till följd av en nedgång i sysselsättningen inom branschen. Under de senaste två åren har tillväxten av lönesumman varit svagt positiv, men är nu åter på väg att avstanna, förmodligen på grund av den allmänna osäkerheten inom branschen.

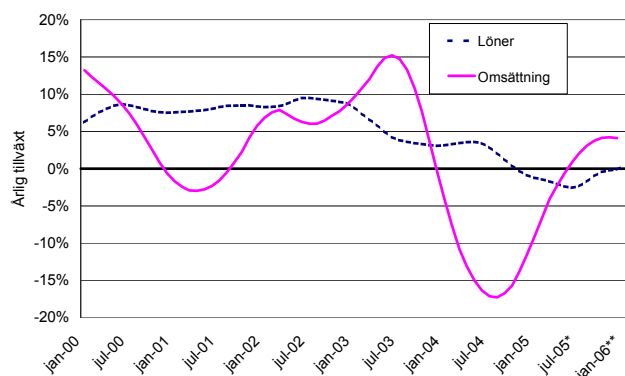
2004 var ett svagt år för den åländska *livsmedelsindustrin*. En vändning kom under våren 2005. Sedan dess har branschen varit inne i en positiv konjunkturfasa (*Figur 15*). Såväl den samlade lönesumman som omsättningen har sedan dess ökat sin tillväxttakt så att de i slutet av förra året låg över 10 procent.

Figur 16. Förväntningarna inom livsmedelsindustrin

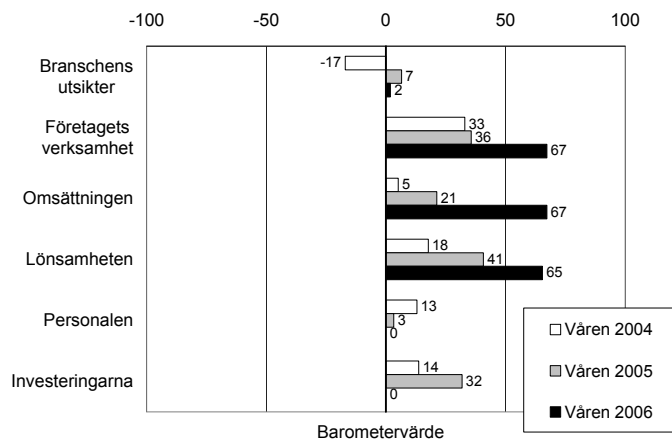
Den starka optimism hos branschen som vi kunde avläsa i barometervärdena för verksamheten överlag, och för omsättningen och lönsamheten för ett år sedan har visat sig vara befogade.

Figur 17. Löner och omsättning inom övrig industri

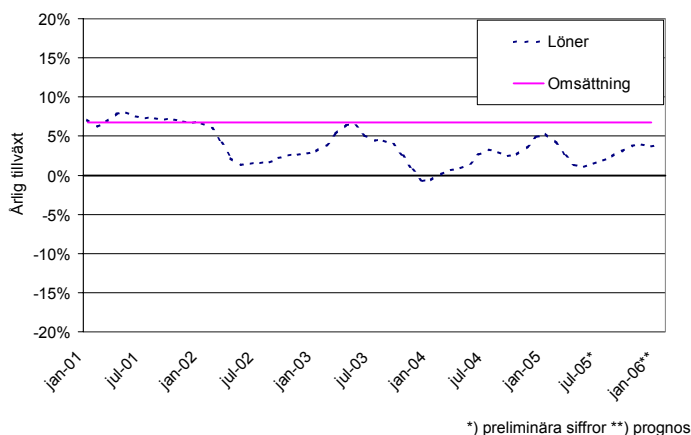
Som framgår av *Figur 16* har optimismen om en ytterligare förbättrad konjunktur dämpats något, men fortfarande tror de flesta inom branschen på en ytterligare förbättring av konjunkturen och lönsamheten under 2006 jämfört med 2005. Tydligt förväntar man sig en gynnsam pris- och/eller produktivitetutveckling, eftersom man tror att personalstyrkan och investeringsnivån under innevarande år kommer att ligga på oförändrad nivå jämfört med fjolåret. På tre års sikt tror man däremot att man kommer att nyanställa så att den totala arbetsstyrkan ökar med 16 procent i förhållande till nuläget.

Figur 18. Förväntningarna inom övrig industri

Löne- och omsättningssiffrorna för branschen 'övrig industri' visar också de en förbättring. (Branschen består av all tillverkningsindustri förutom livsmedel). Här handlar det emellertid om att en negativ tillväxt av omsättnings- och lönesummorna på senare tid vänt uppåt. Sedan tredje kvartalet 2005 är omsättningens tillväxt positiv, medan de senaste löneuppgifterna

Figur 19. Löner och omsättning inom vatten- och el

visar att tillväxten av denna ännu inte vänt till det positiva (den har fortsatt att sjunka, se *Figur 17*). Man tror allmänt inom branschen att personalstyrkan kommer att vara i stort sett oförändrad under året (*Figur 18*). Däremot förväntar man att omsättningen och lönsamheten kommer att vara bättre under detta år jämfört med fjolåret (*Figur 18*). Vi skulle i så fall kunna förvänta oss en tillväxt

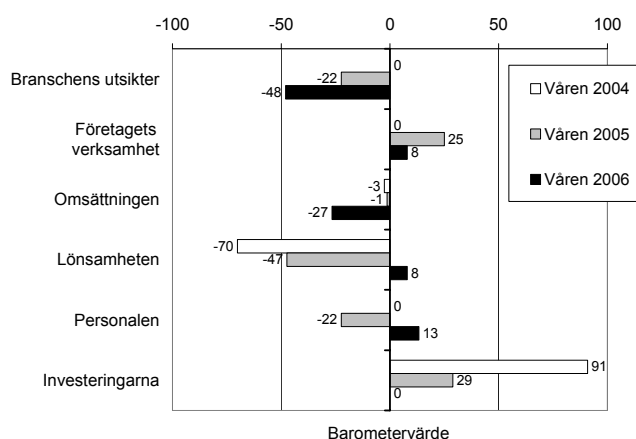
på 3-4 procent sett över hela året, vilket skulle vara något bättre än genomsnittet under fjolåret.

Vatten och el- är en jämförelsevis stabil bransch avseende lönernas och omsättningens utveckling. Som framgår av *Figur 19* har omsättningens tillväxt under de senaste fem åren legat stabilt kring 7 procent.

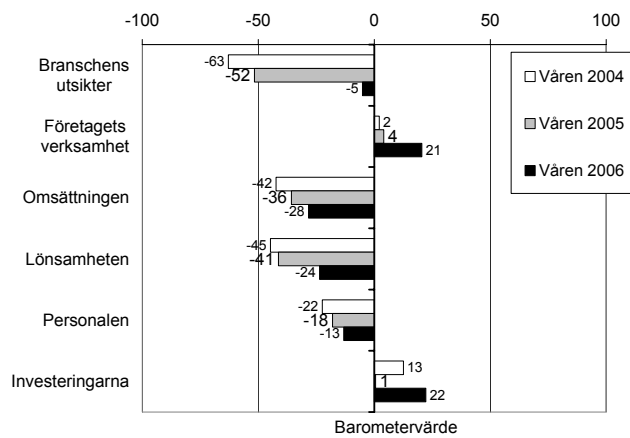
Lönesummans utveckling har varit svagare, 3 till 4 procent på årsbasis. Denna skillnad i tillväxt speglar förmodligen de allmänt ökande energikostnaderna mer än en ökande produktivitet hos branschen. Inom branschen är man rätt pessimistisk angående utvecklingen i stort under det närmaste året, även om man förväntar sig att just det egna företagets verksamhet under det kommande året kommer att ha expanderat något. Förväntningarna angående omsättningen, däremot, är något pessimistiska, den samlade bedömningen är att den minskar något under 2006 jämfört med fjolåret. Lönsamheten kan komma att förbättras obetydligt och antalet anställda kan komma att öka något. Efter några år med ökande investeringar, tror man att nivån för i år kommer att ligga på fjolårets. Sammantaget har vi inga dramatiska konjunkturväxlingar att vänta inom branschen.

Den åländska byggbranschen har upplevt en svag tillväxt under de senaste två åren. Mellan september 2004 och september 2005 minskade omsättningen i branschen (*Figur*

Figur 20. Förväntningarna inom vatten och el

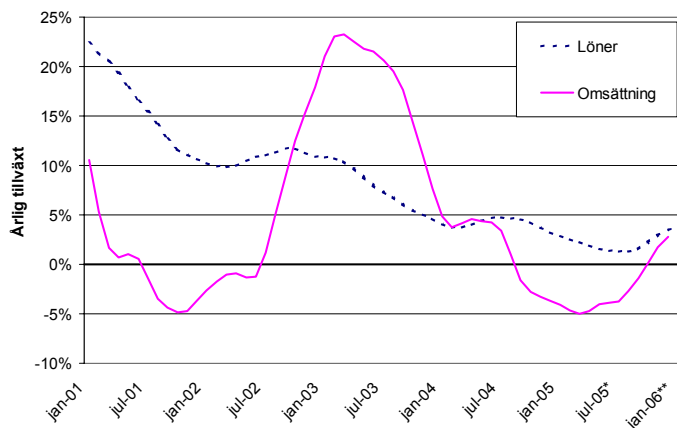
Figur 21. Förväntningarna inom byggsektorn

22). Efter det har omsättningen börjat växa något, och tillväxten av lönesumman som legat på svaga 2-3 procent under det senaste året visar tendenser till att växa något snabbare. Eftersom åländska byggtreprenörer i allt större utsträckning anlitar icke-åländsk arbetskraft kan man inte förvänta sig någon större tillväxt av lönesumman under året.

Någon verklig vändning till en positiv konjunktur är det knappast heller tal om, tvärtom, man förväntar sig inom branschen att såväl omsättning som lönsamhet skall komma att vara sämre under innevarande år jämfört med fjolåret (Figur 21). En liten minskning av antalet anställda inom byggbranschen är också att vänta. Däremot kommer investeringsnivån jämfört med fjolårets att stiga något.

Figur 22. Löner och omsättning inom byggsektorn

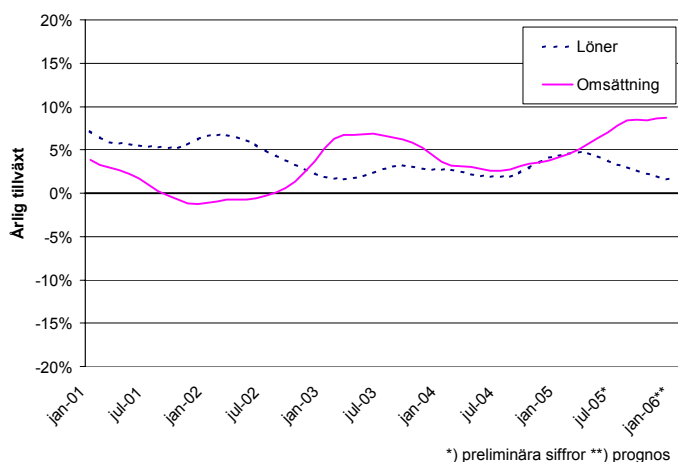

I förslaget till Landskapets budget för år 2006 planerar man att öka den offentliga investeringsvolymen med knappt 7 procent. De största posterna är utbyggnaden av Ålands centralsjukhus och den första etappen av kultur- och kongresshuset i Mariehamn till en kostnad på sammanlagt 9 miljoner Euro. Trots att kostnaderna för byggandet KK-huset planeras fördubblas till

nästan 9 miljoner euro för år 2007 kommer landskapets och kommunernas sammanlagda investeringsvolym enligt budgetförslaget att minska med 14 procent mellan år 2006 och 2007.

Sammantaget kommer den offentliga investeringsvolymen att under 2006-2007 att ligga på i medeltal samma nivå som under 2005, vilket innebär att byggbranschen inte kan

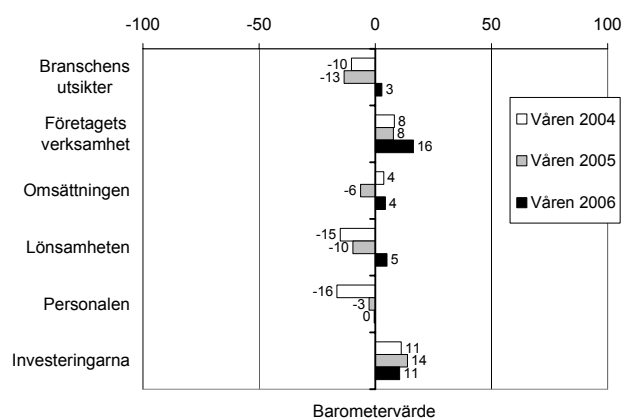
Figur 23. Löner och omsättning inom handeln

räkna med någon extra draghjälp från den offentliga sektorn, när det gäller att förstärka den svaga byggkonjunkturen.

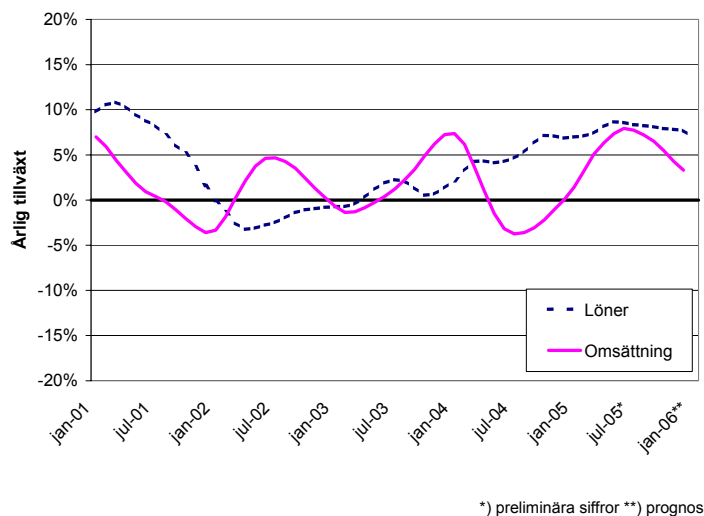
Tillväxten av lönerna och omsättningen inom *handeln* utvecklas traditionellt utan dramatiska skiften. Omsättningens tillväxt var svag under 2004, men tillväxttakten har ökat något under det senaste dryga året och låg i slutet av förra året kring 8 procent (*Figur 23*). Enligt våra enkätsvar om de framtida förväntningarna (*Figur 24*) kommer omsättningens tillväxt att ligga i fas med kostnadsutvecklingen vilket i realiteten skulle innebära en avtagande tillväxttakt. Tillväxten av partihandelsomsättning under de senaste två åren visar en intressant skillnad mellan den delen som handlar med livsmedel, drycker och tobak och den övriga delen av partihandeln. Den förstnämnda delen har visat en svag utveckling under de senaste två åren medan den övriga partihandeln har visat en synnerligen god och accelererande tillväxttakt.

Figur 24. Förväntningarna inom handeln

Inom detaljhandeln är det dels handeln med kläder och skor, dels handeln med möbler, hushållsartiklar och järnhandel som visar en stabil positiv tillväxttrend.

Den samlade lönesumman inom branschen har växt med i medeltal 2-3 procentenheter under de senaste tre åren, vilket speglar de små variationerna i antalet sysselsatta inom branschen. Antalet personer anställda inom branschen kommer i år enligt de företag inom handeln som svarat på enkäten att vara i stort sett detsamma som under fjolåret. Bilden av stagnationen inom branschen avseende antalet anställda understryks av att man väntar sig att över den närmaste treårsperioden i stort sett alla nyanställningar kommer att handla om att ersätta personer som pensioneras eller avgår av andra skäl. Möjligtvis kan investeringarna komma att bli något större under inkommande år än under fjolåret.

Figur 25. Löner och omsättning inom hotell- och restaurang

Statistik över bilhandeln visar att stagnationen i försäljningen från 2004 fortsatte under fjolåret. Registreringen av nya bilar minskade med 3 procent och importen av begagnade bilar minskade med 2 procent. Statistiken över bilförsäljningen under årets tre första månader visar en liten nergång i nybilsförsäljningen, men en rejäl uppgång i antalet importerade bilar.⁹

Sammanfattningsvis kan vi förvänta oss en fortsatt svagt positiv tillväxt i handeln som helhet, och en god tillväxt inom konfektions- och möbelhandeln, och inom handeln med hushållsartiklar samt inom järnhandeln.

Tillväxten är för närvarande god och ser ut att fortsättningsvis bli stark inom den delen av partihandeln som inte inbegriper livsmedel, drycker och tobak. Annars är inga nämnvärda förändringar i omfattningen av företagets verksamhet att vänta under 2006.

Tillväxten av den samlade omsättningen inom *hotell- och restaurangbranschen* vände i slutet av 2004 från negativ till positiv (*Figur 25*). Denna positiva tillväxttakt har sedan mitten av kvartalet avtagit, och vår prognos är att den fortsätter att avta under första hälften av innevarande år. Att omsättningen inom branschen blir svag under 2006 stöds av uppfattningen hos branschen själv; överlag tror man att den i stort sett blir oförändrad i förhållande till fjolåret. Som framgår av *Figur 25* har lönesumman inom branschen visat en positiv tillväxt under de senaste tre åren.

Våren 2004 respektive våren 2005 förutspådde man att personalantalet skulle minska under det kommande året. Man svarade allmänt på konjunkturenkäten detta år att man trodde att det egna företaget skulle utöka sin personal jämfört med fjolåret. Man var dessutom förvånansvärt optimistisk i ett något längre perspektiv. Vi bad företagen inom branschen att ange hur stor de trodde den egna personalstyrkan skulle komma att vara om tre år. Till vår förvåning visade svaren sammantaget att man förutspådde att personalstyrkan skulle ökas med en tredjedel. Vår bedömning är att branschen

⁹ Under de tre första månaderna år 2005 såldes 159 nya bilar och importerades 160. Motsvarande period i år såldes 149 nya bilar och importerades 206.

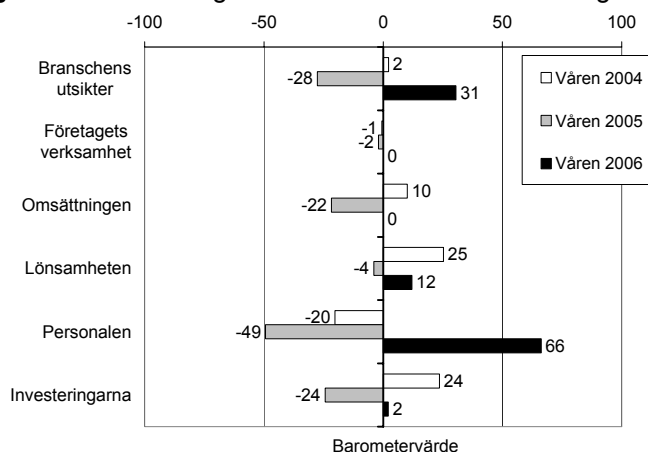
förmodligen är överoptimistisk i detta fall. Vi ser egentligen inga tecken på en vändning av den nedgående trenden för branschen, och är skeptiska inför en expansion av den storleksordningen branschen själv antyder.

ÅSUB:s statistik över inkvarteringarna på Åland visar att kräftgången fortsätter för hotellen och uthyrningsverksamheten. Nedgången var dramatisk mellan 2003 och 2004; 8 procent, och den fortsatte under 2005, om än inte i samma dramatiska takt. Minskningen stannade kring 2 procent. ÅSUB:s inkvarteringsstatistik visar att under januari har antalet övernattningar på hotell under årets två första månader stigit något jämfört med samma period under fjolåret, men inga slutsatser kan ännu dras av detta. Antalet inresande till Åland minskade däremot under årets tre första månader med 1,6 jämfört med samma period året innan.

Branschen *transport och kommunikation* utgör ryggraden i den åländska ekonomin, genom den stora tyngd sjöfarten har. Sjöfarten genomgår sedan några år stora strukturella, institutionella och marknadsmässiga förändringar. Bland de institutionella förändringarna kan nämnas att man vid det finländska kommunikationsministeriet i november slutförde en omorganisering som satte punkt för sjöfartsenhetens verksamhet.¹⁰ Sjöfartsärendena skall nu skötas inom logistikenheten tillsammans med de andra trafikslagen. Hur detta kommer att påverka sjöfarten återstår att se. Från åländskt rederihåll är man skeptisk till hela omorganiseringen eftersom den inte följer den linje som vidtagits av dynamiska sjöfartsnationer inom EU. I Sverige har sjöfartsärendena flyttats till näringsdepartementet. Denna modell har tillämpats redan länge i Norge och Danmark, där sjöfartsfrågorna sköts av respektive näringsdepartement.

I Sverige presenterades i slutet av februari ett tonnageskatteförslag. Inom åländska redarkretsar menar man om förslaget genomförs kommer detta att leda till att Sverige får det mest förmånliga systemet i Norden - bättre än såväl det danska som det norska - medan Finland hamnar på sista plats. Det är alldeles uppenbart att den svenskflaggade handelsflottans konkurrenskraft kommer att förbättras.

Figur 26. Förväntningarna inom hotell- och restaurang

¹⁰ Olof Widén, VD för Fraktfartygsföreningen och Hans Ahlström, VD vid Ålands redarförening har bidragit med underlag för detta avsnitt.

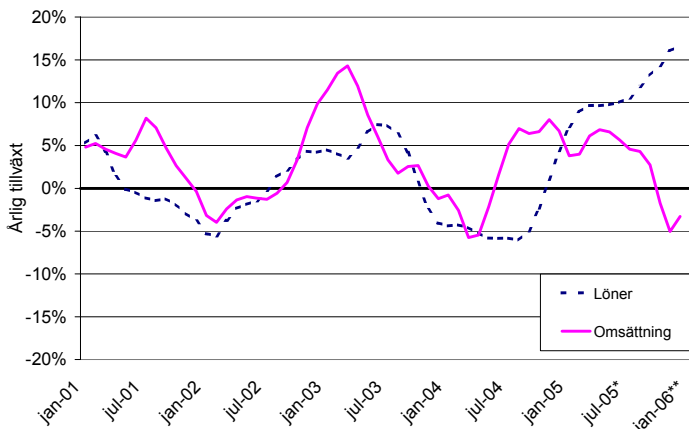
Detta placerar ytterligare sten på bördan för finsk sjöfart, anser man. Den åländska riksdagsmannen Roger Jansson har sammankallat en arbetsgrupp bestående av utrikes-sjöfartens arbetsmarknadsparter för att utforma ett åtgärds paket för finsk sjöfartspolitik. Den allmänna meningen är att i väntan på en tonnageskatt enligt EU-modell och som ett sätt att få igång nya fartygsinvesteringar borde en fartygsanskaffningsreservering omedelbart tas i bruk från och med början av detta år. Besked om huruvida Finland reformerar rederibeskattningen så att fartygsanskaffningarna gynnas kommer under våren.

Läget för den åländska *lastsjöfarten* är någorlunda stabilt. De åländska lastrederierna har avyttrat sitt äldsta tonnage. Under året har ett nytt åländskt rederi (OCT Shipping) grundats och Godby Shipping har införskaffat två nya roro-fartyg. Utsikterna för lastsjöfarten bedöms inom branschen som fortsättningsvis tillfredsställande, om än inte lysande. Huvuddelen av de åländska lastfartygen trafikerar med långa kontrakt på Finland, Sverige och Nordeuropa. Såväl export som import växer inom dessa områden. Samtidigt som transportbehovet på Östersjön, inom EU och till Fjärran Östern ständigt växer, är de åländska fraktrederierna inte för tillfället med och konkurrerar om de växande andelarna.

Färjrederierna och passagerarsjöfarten på Norra Östersjön genomlever en brytningstid. Detta har vi konstaterat i tidigare konjunkturrapporter. Det estniska rederiet Tallinks expansion med lågkostnadsbesättningar (med arbetskraftskostnader som utgör 50-60 procent av våra motsvarande) i förening med en nollbeskattnings av rederivinsterna om dessa investeras i nya fartyg har lett till en ytterligt hård kamp om marknadsandelarna. Endast Tallink har uppvisat goda siffror. Silja Line och senast Birka Line har reducerat sitt tonnage och ytterligare ett antal fartyg kan komma att framöver dras ur trafik. Siljas utförsäljning denna vår kommer att få avgörande konsekvenser för passagerartrafiken generellt. De åländska passagerarrederierna positionerar sig inför omstruktureringen: Viking Line genom sin nybeställning för Tallinn-trafiken och sin budgivning på Silja, Birka genom att förstärka sin kryssningsverksamhet genom att sälja Birka Princess och koncentrera sig på sitt nybygge Birka Paradise och Eckerö genom köpet av ett större passagerarfartyg för trafiken mellan Åland och Sverige.

Förutom den allmänna knivskarpa konkurrensen i passagerartrafiken och den åtföljande prispressen inverkar de kraftigt stegrade bunkerkostnaderna på lönsamheten. Bunkerkostnaderna steg med mer än en tredjedel under 2005. Marginalerna mellan land- och sjöpriser har krympt och biljettintäkterna pressas av priskonkurrensen. Dessutom inverkar försvagningen av den svenska kronans kurs i förhållande till euron på tillströmningen av resande till Åland.

Figur 27. Löner och omsättning inom transport och kommunikation

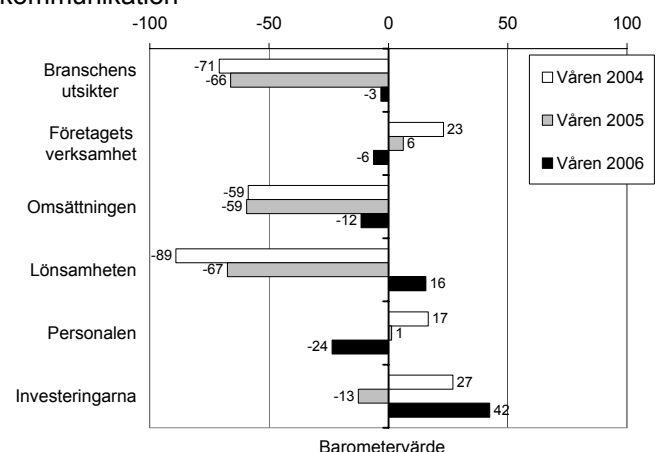

En positiv omständighet för åländsk passagerarsjöfart är att parterna på sjöarbetsmarknaden har ingått ett långvarigt kollektivavtal för last- och passagerarfartygen som utsträcker sig till september 2007 och februari 2008. Den långa avtalsperioden med arbetsfred som förbättrar våra rederiers möjlighet att under i övrigt osäkra tider särskilt inom färjsjöfarten planera framåt.

Efter en period med minskande omsättning för branschen transport- och kommunikation under första hälften av 2004 vände omsättningens tillväxt och blev positiv (Figur 27). Vi har slutliga data för branschens omsättning endast för första hälften av 2005.¹¹ Tillväxten av omsättningen låg kring 5 procent under första hälften av 2005, men kommer förmodligen att hamna något under denna nivå räknat på hela året. Vår bedömning är att tillväxten av omsättningen inom branschen kommer att ligga på 3-5 procent räknat över hela året.

Det har varit mycket tvära kast i det totala antalet anställda inom branschen under de senaste dryga två åren. En blick på den streckade linjen i Figur 27 visar att tillväxten av den samlade lönesumman inom branschen var negativ från hösten 2003 och fram till slutet av 2004. Inledningsvis var det bland annat utflaggnings av Vikinglines Cinderella hösten 2003 som inverkar stort på lönesummans utveckling. Den vändning uppåt som kan avläsas i Figur 27 (den streckade linjen) från och med hösten 2004 har att göra med nyanställningarna i samband med att Birka Lines nya

Figur 28. Förväntningarna inom transport- och kommunikation

¹¹ Den modell för prognos för utvecklingen av omsättning och löner som ÅSUB använder sig av kan inte hantera oförutsedda och för utvecklingen omvälvande händelser som försäljning av ett kryssningsfartyg.

kryssningsfartyg togs i trafik. Den starka tillväxten av lönesumman som följde efter det, under första hälften av 2005 kommer att brytas i och med att Birka Line tog sitt äldre kryssningsfartyg ur trafik, och permitterade en stor del av besättningen. Divergensen mellan lönesummans och omsättningens tillväxt under fjolåret illustrerar hur situationen blev ohållbar för passagerarrederierna.

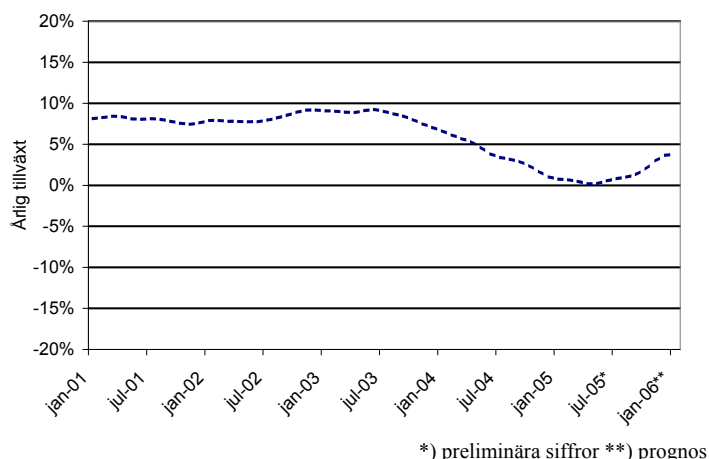
Branschens 'barometervärden' visade mycket tydliga negativa utslag inför 2004 och 2005. Man trodde då överlag på försämrade utsikter jämfört med det föregående året för branschen som helhet, samt för det egna företags omsättning och lönsamhet (*Figur 28*). Det dominerande intrycket när man läser av barometervärdena är att man förväntar sig att 2006 skall bli bättre än 2005, framför allt tror man på en förbättrade lönsamhets- och investeringsnivåer 2006 än under fjolåret och är mindre pessimistisk om branschens utveckling som helhet. Men samtidigt är man pessimistisk om utvecklingen av personalstyrkans storlek, och det gäller inte bara det innevarande året. En analys av svaren på frågan om hur stor företagens personalstyrka förväntades vara om tre år visade att vi här har att förvänta oss en nolltillväxt.

Beträffande *bank- och försäkringssektorn* kan vi först konstatera att den goda konjunkturen som bankverksamheten upplevt under de senaste åren ser ut att kunna fortsätta under 2006, under förutsättning att räntehöjningarna inte blir alltför kraftiga. Bankerna har kunnat registrera en något långsammare tillväxt av kreditefterfrågan både från privatpersoners och företags sida. Volymtillväxten förväntas minska överlag. Tillväxten av företagskrediter kommer förmodligen att sjunka, medan den rådande bostadsbristen på Åland eventuellt kan upprätthålla efterfrågan och volymtillväxten av bolånen, såvida räntorna inte stiger alltför kraftigt. Kommunernas finansieringsbehov kommer med tanke på deras ansträngda finansiella situation knappast att öka, möjligtvis kommer vi att kunna se en svag ökning under 2006.

De åländska bankernas placeringstjänster har överlag ökat snabbt under 2005. Med ett fortsatt lågt ränteläge och ökade preferenser för pensionssparande ser denna tjänst ut att fortsätta att öka kraftigt under det närmaste året.

Inom försäkringsbranschen visar sakbolagen genomgående goda resultat för 2005. Lönsamheten har stärkts, i synnerhet hos de större nordiska aktörerna som efter de senaste årens fusioner nu förefaller göra rationaliseringsvinster. Den goda börsutvecklingen under fjolåret stärkte lönsamheten ytterligare.

Höstens orkaner i Mexikanska gulfen (försäkringsutbetalningarna uppskattas sluta på USD 85 Mdr) har genom stigande återförsäkringskostnader drivit upp direktförsäkringspremierna på energimarknaderna. De stigande återförsäkrings-

Figur 29. Löner inom bank- och försäkring

kostnaderna förväntas spilla över på andra direktmarknader under 2006 vartefter orkanskadorna regleras, vilket förväntas leda till stigande premienivåer under det kommande året.

Resultaten är förhållandevis goda och denna utveckling väntas hålla i sig under 2006. Utvecklingen på finansmarknaderna förväntas inte vara lika stark som under 2005.

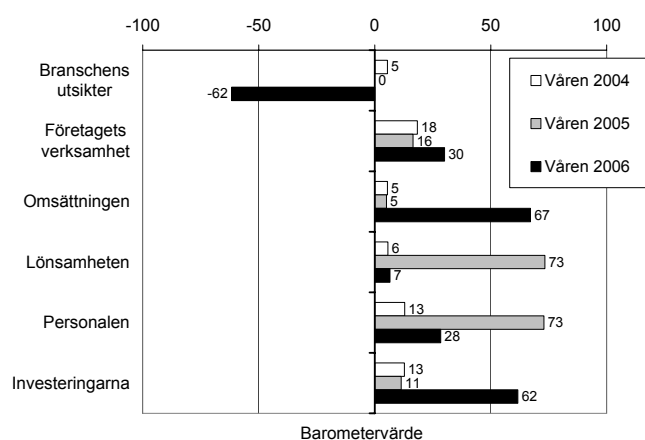
Försäkringsmarknaden på Åland undergår sedan några år tillbaka en stor förändring i riktning mot ökande konkurrens. Först kom inbrytningen av det danska försäkringsbolaget TrygVestas konsumentprodukter på den åländska marknaden. Affärsidén är att sälja sakförsäkring, liv- och pensionsförsäkring samt bolån i paket till rabatterat pris på alla grenarna. Detta har av vissa åländska banker och försäkringsbolag uppfattas som dumpning för att köpa sig marknadsandelar, och det pressar deras lönsamhet.

Konkurrensen på den åländska försäkringsmarknaden har nu hårdnat ännu mer genom Andelsbanksgruppens köp av Pohjola, vilket innebär att den lokala Andelsbanken kommer att sälja Pohjolas försäkringar mer aktivt. Detta löser tidigare outtalade lojalitetsband mellan involverade aktörer på den åländska försäkringsmarknaden. Effekterna av denna ökande konkurrens för samhällsekonomin i stort är svår att bedöma. Å ena sidan slussas premiepengar ut ur den åländska ekonomin, å andra sidan kan (vissa av) konsumenterna få bättre priser och villkor på sina försäkringar.

En antydning om tillväxten inom försäkringsbranschen får vi av att försäkringsbolagen räknar med en premietillväxt på cirka 5 procent under 2006. Enligt vår barometerundersökning förväntar sig också branschen överlag att årets omsättning skall vara större än fjolårets (*Figur 30*). Det gäller det egna företaget. Däremot är man påfallande pessimistisk angående utsikterna för branschen som helhet (barometervärde = - 62).

Tillväxten av den samlade lönesumman inom sektorn som redovisas i *Figur 29*, visar något som skulle kunna tolkas som en långsiktig nedgång från mitten av 2003 till mitten av 2005. Nu handlar det inte om en krympande personalstyrka och/eller sjunkande löner utan det som avspeglas är den strukturella förändring branschen genomgick när Cross

Figur 30. Förväntningarna inom bank- och försäkring

under 2006 jämfört med fjolåret (*Figur 30*). På tre års sikt förväntas tillväxten av personalstyrkan över den närmaste treårsperioden enligt våra enkätsvar bli cirka 5 procent, en siffra som vi själva bedömer är i underkant. Man planerar också allmänt inom branschen att investera mer än man gjorde under fjolåret.

Branschen *övriga tjänster* domineras av några större IT-företag men innehåller också småföretag som ägnar sig åt att producera personliga tjänster (som exempelvis frisersalonger). Efter en nedgång i tillväxttakten såväl i den samlade omsättningen som lönesumman från och med våren 2002, vände kurvorna uppåt våren 2004 (*Figur 31*). Den kraftiga ökningen av tillväxttakten av lönerna inom branschen som försiggått sedan hösten 2004 beror mycket på effekterna av att företaget Cross Key som tidigare låg under Ålandsbanken kommit till.

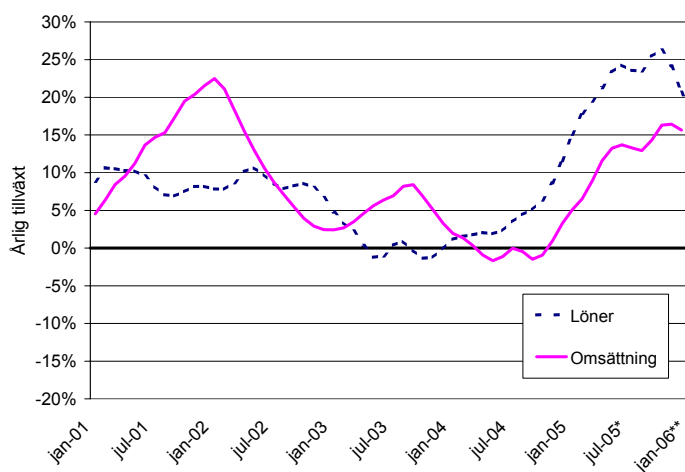
Plötsliga strukturella förändringar av detta slag ställer till problem för de matematiska prognosmodellerna och gör att det är svårt att utläsa något klart ur kurvornas riktning. Vi får istället förlita oss mer på vad branschen själv säger om förväntningarna inför det kommande året.

Överlag är man mycket optimistisk om utvecklingen under det kommande året. Som vi kan se av *Figur 32* ligger alla barometervärden

Key bröts ur Ålandsbanken och definierades som tillhörande branschen 'övriga tjänster' och den tvärgående kategorin IT-sektorn. Hursomhelst kan vi förvänta oss en ökande tillväxt av lönesumman under det kommande året.

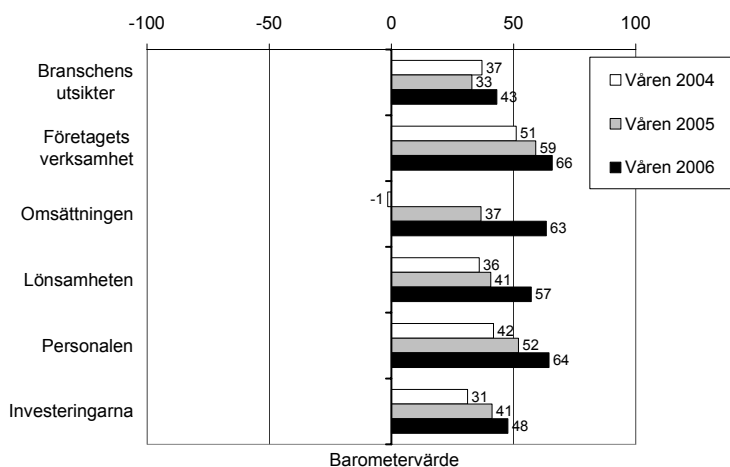
Man är också rätt optimistiskt när det gäller personal; man tror sammantaget inom branschen på en ökning av personalstyrkan

Figur 31. Löner och omsättning inom övriga tjänster

*) preliminära siffror **) prognos

Figur 32. Förväntningarna inom övriga tjänster

på den högra – positiva – sidan för de senaste tre årens enkäter. Enligt svaren på vår enkät till företagen våren 2004 är man överlag ännu mer positiv än man varit inför de två föregående åren. Således tror man på bättre allmänna konjunkturutsikter inför detta år än inför de två tidigare åren. Ännu mer övertygad är man om att det egna företaget kommer att expandera under detta år. Likaså tror man att omsättningen kommer

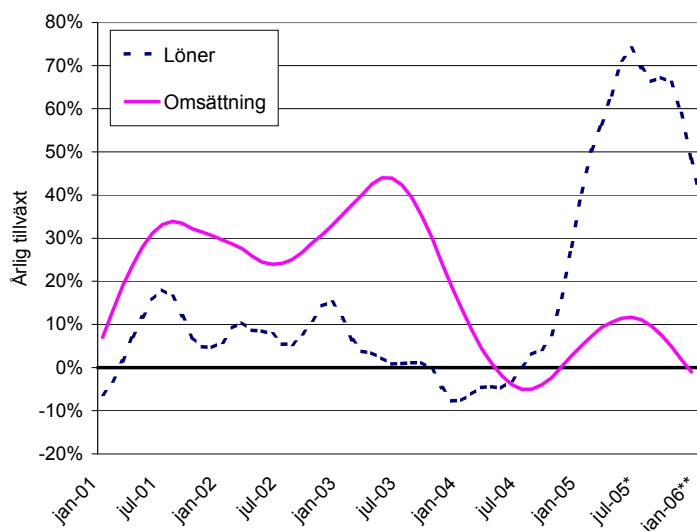
att ha ökat och lönsamheten ha förbättrats jämfört med fjolåret.

Man är dessutom mycket optimistisk när det gäller investeringarna och personalen. Vår slutsats är att antalet nyanställningar kommer att vara många under 2006. På tre års sikt kommer antalet anställda att ha ökat med en tredjedel enligt vår analys av enkätsvaren.

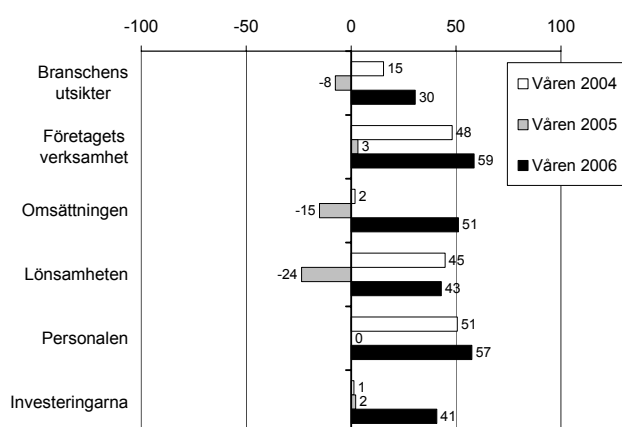
Eftersom vi är särskilt intresserade av den åländska *IT-sektorn*, redovisar vi sedan några år tillbaka utvecklingen av denna bransch. Det är viktigt att påminna sig om att det här handlar om en tvärgående kategori som består av delar av branschen 'övriga tjänster', men också av företag från branscherna handel, industri och kommunikationer.

Vi har återigen samma stora strukturella förändring att ta hänsyn till som inom branschen 'övriga tjänster' nämligen tillkomsten av Cross Key som ett självständigt bolag. Den extraordinära tillväxten av lönesumman som vi ser i *Figur 33* säger alltså tyvärr inte så mycket mer än att den åländska IT-sektorn vuxit genom en statistisk omdefinition av den största åländska bankens IT-avdelning. Tillväxten inom branschen var i storleksordningen 30-40 procent under 2002 och

Figur 33. Löner och omsättning inom IT-sektorn

*) preliminära siffror **) prognos

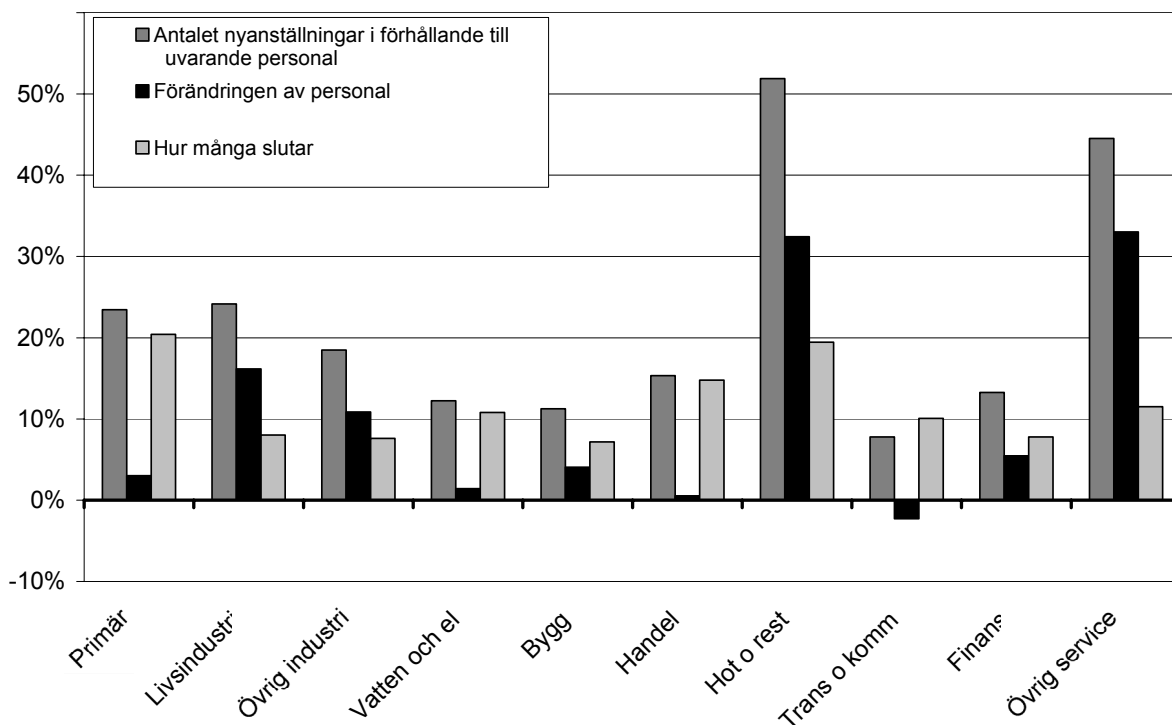
Figur 34. Förväntningarna inom IT-sektorn

2003 för att sedan falla tillbaka rejält under de två följande åren.

Det är möjligt att vi skulle kunna tala om någon slags mognadsfas inom åländsk IT, där omsättningens tillväxttakt är på väg att anta en mer stabil form. Förmodligen ger i detta fall barometersvaren från företagen inom branschen en bättre indikation om IT-konjunkturen för år 2006. Förväntningarna är synnerligen positiva som de svarta

pelarnas utslag i *Figur 34* visar. Man förväntar att 2006 överlag skall bli bättre än fjolåret, för branschen som helhet, för omsättningen och för lönsamheten.

Man förväntar sig dessutom att personalstyrkan skall växa i omfattning jämfört med fjolåret och att investeringarna skall öka. Sammantaget avtecknar sig en ljus bild av läget för den åländska IT-industrin för det närmaste året.

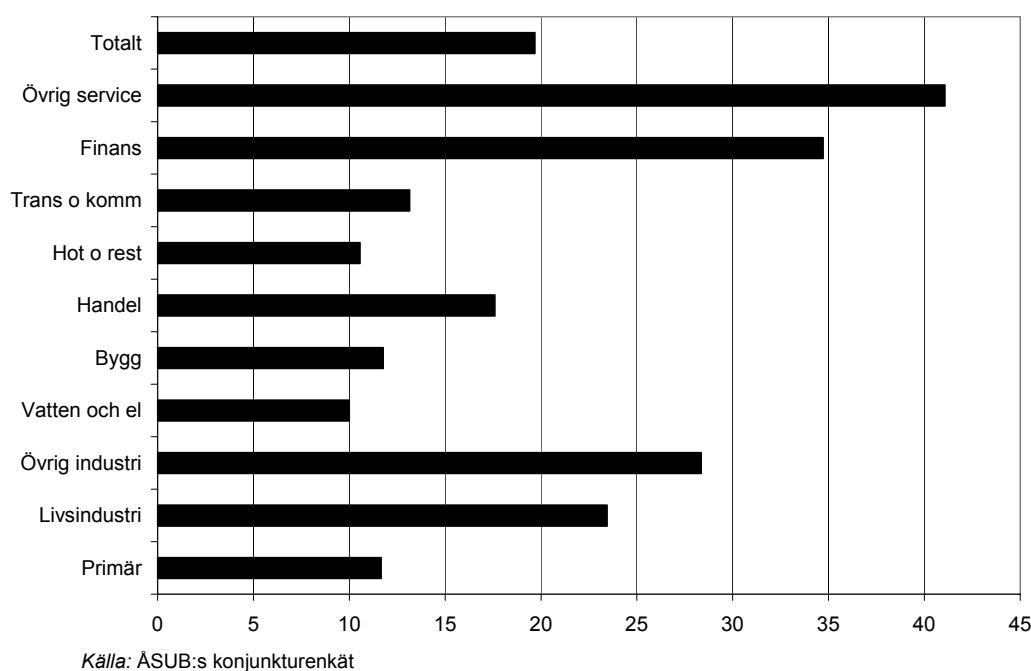

4.4 Kompetensförsörjningen inom näringslivet

Frågan om kompetensförsörjningen inom arbetslivet har blivit allt viktigare under de senaste åren. Det förspågs en utveckling mot allt högre kunskapsintensitet och allt större andel avancerad informationsbehandling i näringslivet, dels genom den allmänna strukturella förskjutningen mellan branscherna inom ekonomin men också inom enskilda branscher.

ÅSUB har i årets konjunkturenkät valt att fokusera särskilt på företagens kompetensförsörjning i ett treårsperspektiv (se Bilaga, sidan 50). Vi ställde i enkäten frågor om företagets behov av nyrekrytering, om vilken kompetens de skulle komma att behöva och var de trodde att det skulle föreligga en brist. Dessutom frågade vi om den nuvarande utbildningsstrukturen (andelen högskoleutbildade) inom företagen och hur de trodde att denna skulle förändras under de närmaste åren. Därtill ville vi veta om man skulle komma att satsa på fortbildning inom de närmaste tre åren och i så fall vilken form av fortbildning man skulle kunna tänka sig att satsa egna resurser på.

Figur 35 visar förändringarna i antalet anställda under de närmaste tre åren så som företagen i de enskilda branscherna förväntar sig dem. Av diagrammet att döma skulle hotell- och restaurang vara den bransch som skulle öka sin personalstyrka mest proportionerligt sett under den närmaste treårsperioden. Antal nyanställningar i förhållande till nuvarande personalstyrka skulle vara drygt 50 procent. Vår bedömning är att de företag inom hotell- och restaurang som besvarat frågan här varit alltför

Figur 36. Andel högskoleutbildade efter bransch (procent av alla anställda)

optimistiska om expensionsmöjligheterna. Branschen 'övrig service' tror likaså den på en rejäl expansion, med en andel nyanställda inte långt efter hotell- och restaurang. Den enda bransch som tydligen är pessimistisk om möjligheterna att utöka antalet anställda är – kanske symptomatiskt nog – transport och kommunikation där sjöfarten ingår som den tunga delen. Enligt enkätsvaren tror man till och med att antalet anställda kan komma att minska.

Hur stor del är då andelen högskoleutbildade i nuläget inom de olika branscherna och hur stor förutspås den vara om tre år? Som vi kan se av den översta pelaren i *Figur 36* ligger andelen högskoleutbildade strax under 20 procent – vilket harmonierar rätt väl med de data som ÅSUB kunde utläsa ur den individbaserade enkät som vi skickade ut i samband med vår utbildningsutredning som genomfördes under 2005. Där gjorde vi bedömningen att cirka 17 procent av den åländska befolkningen i åldern 25-60 år hade tillägnat sig en högskoleutbildning.¹²

Vad tror företagen om sin samlade kompetens om tre år? Hur kommer andelen högskoleutbildade att vara då? Om vi börjar med att läsa siffrorna i den nedersta raden av *Tabell 2* ser vi att företagen sammantaget – inom alla branscher – inte tror på någon större förändring i detta avseende. Den allmänna bedömningen är att det i stort kommer

¹² ÅSUB Rapport 2006:2, *Det framtida behovet av utbildning på Åland*, s. 53.

Tabell 1. Andel högskoleutbildade om tre år i förhållande till idag, efter bransch (procent)

	Minskat	Oförändrad	Ökat
Primär	4	96	0
Livsmedelsindustri	0	100	0
Övrig industri	0	98	1
Vatten och el	0	40	60
Bygg	0	96	4
Handel	10	79	10
Hotell- och restaurang	0	53	47
Transport och kommunikation	28	68	3
Finans	0	33	67
Övrig service	0	88	12
<i>Totalt</i>	5	83	12

Källa: ÅSUB:s konjunkturenkät

att förbli som idag (83 procent). Inom transport och kommunikation tror många fler på en minskning av andelen högskoleutbildade än den lilla minoritet som tror på en ökning.

När det sedan gäller en höjning av den formella kompetensnivån visar det sig att det först och främst är inom bank- och försäkringsbranschen ('finans', i tabellen) som man är övertygad om att den kommer att höjas. Men också inom vatten- och el- och inom hotell och restaurang tror man på en kompetenshöjning under de närmaste åren.

I vilken form skulle man då kunna tänka sig satsa på fortbildning? Här följer ett axplock av iakttagelser grundade på enkätsvaren. Först kan vi konstatera att enskilda kortare utbildningstillfällen är den absolut populäraste formen för fortbildning totalt sett. Efter det följer fortbildning på arbetstid och tjänster från privat sektor. Vi kan notera att hotell- och restaurang är mycket begivna på att köpa in fortbildningstjänster från privat sektor. Överlag är fortbildningstjänster från offentlig sektor inte alls populära. Fortbildning på arbetsplatsen är synnerligen populär inom finansbranschen. Endast en bransch framstår som seriöst intresserad av läroavtalsutbildning, nämligen livsmedelsbranschen.

I vår utbildningsutredning (ÅSUB Rapport 2006:2) drog vi nyligen slutsatsen att hotell- och restaurangbranschen var den som hade den lägsta fortbildningsfrekvensen och grundade oss då på vittnesbörden från enskilda anställda. I vår konjunkturenkät framstår branschen tvärtom som synnerligen fortbildningstillvänd. Frågan är då om detta bara är

läpparnas bekännelse hos arbetsgivarna, eller om man verkligen planerar att förändra sin praktik i detta avseende.

Sist några avslutande reflexioner utgående från svaren på frågorna kring kompetensutveckling hos de åländska företagen. Enligt barometerundersökningen vidareutbildar sig årligen var fjärde individ, vilket är en lägre siffra än den vi kom fram till i individundersökningen (ÅSUB Rapport 2006:2). Vi kan också konstatera att serviceyrken har en stor personalomsättning. Den sammanlagda förväntade tillväxten i personal i det åländska näringslivet är större än vad jämviktsmodellen i ovannämnda rapport ger vid handen. Andelen högskoleutbildade bland de anställda förväntas öka, vilket bör ses som positivt.

Referenser

Conference Board (<http://www.conference-board.org>)

ECB (<http://www.ecb.se>)

ETLA (<http://www.etla.fi>)

Eurostat (<http://www.eurostat.org>)

Finlands bank (<http://www.bof.fi>)

KI (<http://www.konj.se>)

NUTEK:s årsbok (<http://www.nutek.se>)

SC (<http://www.stat.fi>)

SCB (<http://www.scb.se>)

Världsbanken (<http://www.worldbank.org>)

ÅSUB Rapport 2006:2 *Det framtida behovet av utbildning på Åland*

Bilaga

Först i denna bilaga presenteras själva enkäten för den som vill kontrollera frågornas exakta utformning. Sedan följer ett diagram, nämligen svaren på fråga 11 (de kommande årens satsningar) i enkäten. Svaren på frågan är lät att jämföra med de tidigare mätningarnas svar då de är med i diagrammet.

Till sist kombineras företagets årliga tillväxttakt enligt momsregistret med företagets svar i konjunkturbarometern avseende omsättningens respektive lönekostnadernas utveckling jämfört med situationen för ett år sedan samt företagets förväntningar om situationen om ett år.

Företag:

Kontaktperson:

Titel:

Tel:

Vill Ni ha Konjunkturrapporten som återrapportering? Ja Nej

Vilken är Er aktuella personalstyrka (omräknat till heltidstjänster)? _____

1. Konjunkturutsikterna i Er bransch kommer om 12 månader att:

ha förbättrats vara oförändrade ha försämrats

2. Kommer Ert företag om 12 månaderna att ha:

expanderat bibehållit nuvarande storlek minskat eller upphört med verksamheten

3. Hur har omsättningen i Ert företag utvecklats jämfört med situationen för 12 månader sedan i förhållande till den allmänna kostnadsutvecklingen? (År 2005 var inflationstakten 0,9 procent).

snabbare ungefär lika snabbt långsammare

4. Hur kommer omsättningen att ha utvecklats om 12 månader i förhållande till den allmänna kostnadsutvecklingen?

snabbare ungefär lika snabbt långsammare

5. Hur har lönsamheten i Ert företag utvecklats jämfört med situationen för 12 månader sedan?

förbättrats oförändrad försämrats

6. Hur kommer lönsamheten att ha utvecklats om 12 månader?

förbättrats förbli oförändrad försämrats

7. Har antalet anställda i Ert företag jämfört med situationen för 12 månader sedan:

ökat varit oförändrad minskat

8. Kommer antalet anställda i Ert företag om 12 månaderna att:

ha ökat vara oförändrad ha minskat

9. Hur har investeringarna i byggnader och maskiner förändrats jämfört med situationen för 12 månader sedan?

ökat betydligt motsvarar ungefär årligt slitage och avskrivningar minskat betydligt

10. Hur kommer investeringarna att ha utvecklats om 12 månader?

ökat betydligt motsvara ungefär årligt slitage och avskrivningar minskat betydligt

11. Vilket av följande områden kommer Ert företag att satsa på i första hand under de kommande åren (ange endast ett alternativ)

1. investeringar i maskiner och inventarier
2. ökad automatisering
3. nya lokaler eller utvidgning av befintliga
4. expansion genom ökad arbetskraft
5. personalutbildning
6. utveckla marknadsföringen / söka nya marknader
7. produktutveckling
8. ledarskapsutveckling
9. förbättra inköpsfunktionerna
10. rationalisera verksamheten / förbättra soliditeten och resultatet
11. annat, vad? _____

12. Hur många anställda uppskattar Ni kommer att finnas inom Ert företag om 3 år? _____

13. Uppskatta antalet nyanställningar (ersättande och nya) under de närmaste 3 åren: _____

14. Vilken kompetens/yrkesinriktning hos Era nyanställda kommer Ni att efterfråga mest under de kommande 3 åren? _____

15. Vilken kompetens/yrkesinriktning tror Ni kommer att vara svårast att få tag på för Ert företag under de kommande 3 åren? _____

16. Hur stor andel högskoleutbildade uppskattar Ni att det för närvarande finns inom Ert företag?
 0-20% 20-40% 40-60% 60-80% 80-100%

17. Hur tror Ni att andelen högskoleutbildade inom Ert företag kommer att ha förändrats om 3 år?
 ökat oförändrad minskat

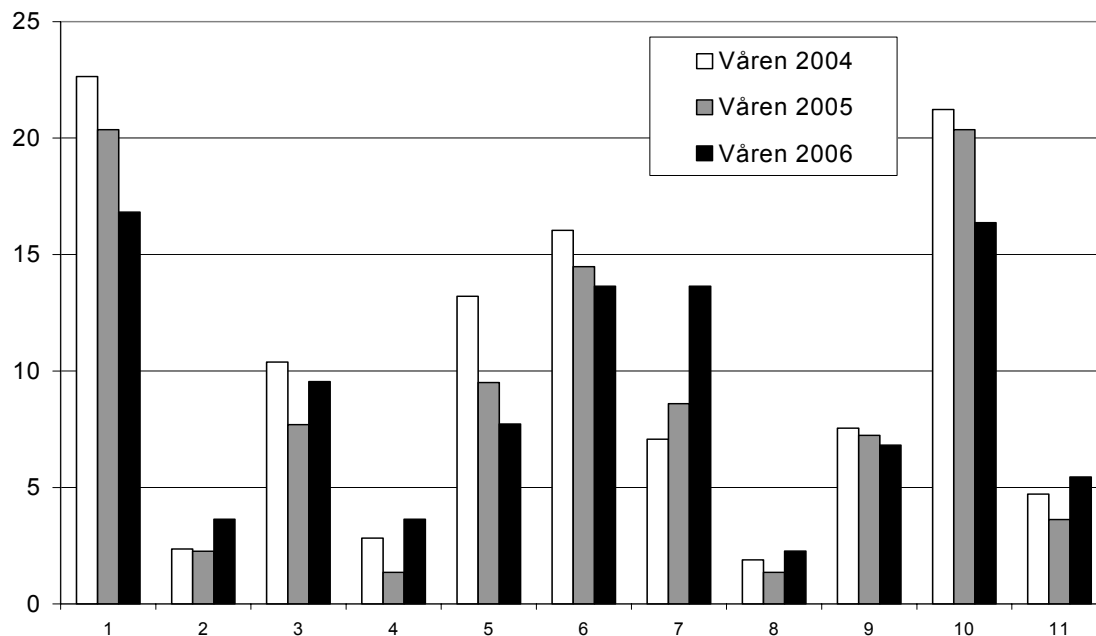
18. Hur stor andel av Er personal uppskattar Ni att i nuläget fortbildar sig per år?
 0-20% 20-40% 40-60% 60-80% 80-100%

19. Inom vilket område tror Ni att Ni främst kommer att satsa på fortbildning/vidareutbildning under de närmaste 3 åren? _____

20. Vilken slags fortbildning/vidareutbildning kan Ert företag tänka sig bekosta under de närmaste 3 åren? (Flera kryss möjliga)

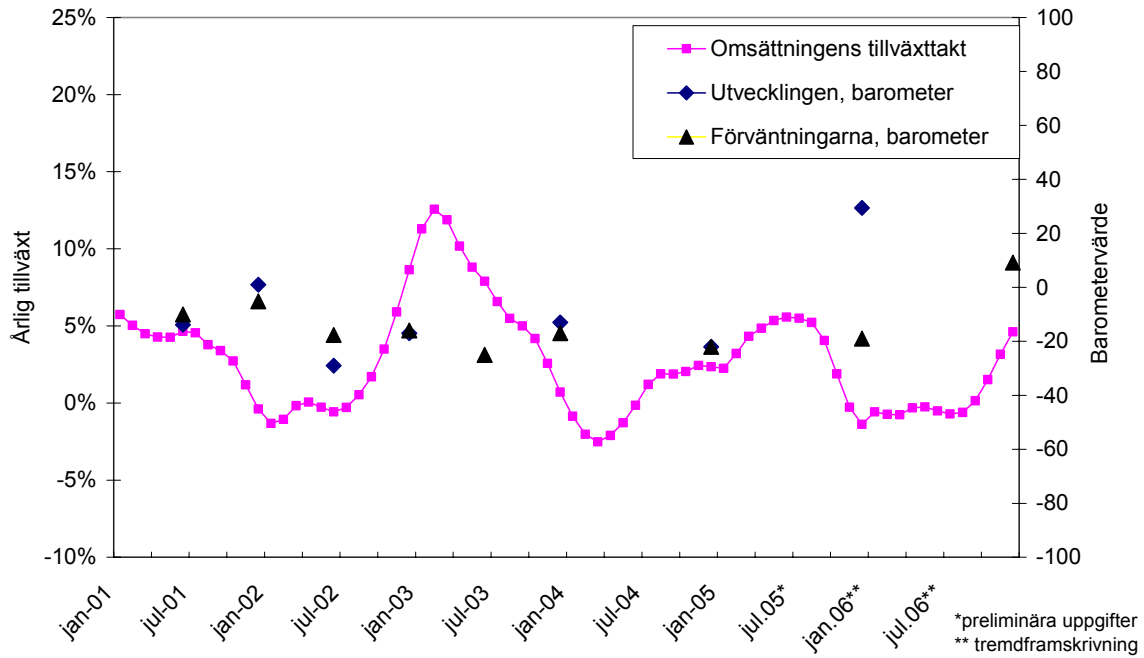
☐ (1) enskilda kortare utbildningstillfällen	☐ (2) tjänst från privat sektor/konsulter	☐ (3) tjänst från offentlig sektor
☐ (4) utbildning för examen/certifiering	☐ (5) fortbildn. på arbetstid	☐ (6) fortbildning utanför Åland
☐ (7) läroavtalsutbildning	☐ (8) nätbaserad utbildning	☐ (9) inget av dessa alternativ

Fråga 11. Vad företagen kommer att satsa på de kommande åren

- 1= investeringar i maskiner och inventarier
- 2 = ökad automatisering
- 3 = nya lokaler eller utvidgning av befintliga
- 4 = expansion genom ökad arbetskraft
- 5 = personalutbildning
- 6 = utveckla marknadsföringen / söka nya marknader
- 7 = produktutveckling
- 8 = ledarskapsutveckling
- 9 = förbättra inköpsfunktionerna
- 10 = rationalisera verksamheten / förbättra soliditet och resultat
- 11 = annat

Omsättningens utveckling – en jämförelse mellan barometersvaren och mervärdesskatteregistret

Lönesummans utveckling enligt momsregistret och konjunkturbarometern

